

UNIVERSITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Ústav dějin křesťanského umění

Dějiny křesťanského umění

Miroslav Jan ŠANTIN

HISTORIE FARNOSTI LIBĚCHOV

V LETECH 1890 – 1935

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Tomáš Petráček, Ph.D.

PRAHA 2007

PODĚKOVÁNÍ

Za umožnění mého studia, této práce a za veškerou shovívavost děkuji vděčně Jeho Milosti generálnímu vikáři Msgre. Karlu Havelkovi, nejdůstojnějšímu proboštu a královskému kanovníku svatoštěpánské kapituly v Litoměřicích etc. etc.

Za velice obětavou pomoc s překladem starých německých textů liběchovské farní memorabilie děkuji Jeho Milosti papežskému prelátu Msgre. ThLic. Václavu Červinkovi, hilleánskému kanovníku svatoštěpánské kapituly v Litoměřicích. Stejně tak děkuji za konsultace, které mi ochotně poskytoval dp. Mgr. Jan Nepomuk Jiříšně, farář v Bělé pod Bezdězem etc.

Poděkování za odborné vedení této bakalářské práce náleží panu PhDr. Tomáši Petráčkovi Ph.D., z Katolické teologické fakulty University Karlovy v Praze.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně a v seznamu pramenů a literatury uvedl veškeré informační zdroje, kterých jsem použil.

V Litoměřicích dne 12. dubna 2007

Šantin Miroslav

O B S A H

1. ÚVOD	
1.1 Uvedení práce	Str. 4
1.2 Popis a zhodnocení nejvýznamnějších pramenů	Str. 4
2. HISTORICKÉ UVEDENÍ	
2.1 Stručné dějiny Liběchova	Str. 9
2.2 Stručné dějiny farnosti Liběchov	Str. 10
2.3 Církevní dění všeobecně	Str. 13
2.4 Situace v Litoměřické diecézi	Str. 15
3. ODPADOVÉ HNUTÍ	
3.1 Odpadové hnutí všeobecně	Str. 17
3.2 Protestantismus v Liběchově	Str. 19
4. LIBĚCHOVSKÁ FARNOST V LETECH 1890 – 1935	
4.1 Bohoslužebný život	Str. 23
4.2 Visitace a biřmování	Str. 29
4.3 Kaplani a výpomoc ve správě	Str. 31
4.4 Farní hospodaření	Str. 32
4.5 Fara a farská zahrada	Str. 34
4.6 Farní kostel sv. Havla	Str. 35
4.7 Kostelík sv. Ducha a Křížová cesta	Str. 37
5. NÁRODNOSTNÍ STŘETY	
5.1 Národnostní situace všeobecně	Str. 39
5.2 Národnostní střety v Liběchově	Str. 40
6. SVĚTOVÁ VÁLKA A NOVÁ REPUBLIKA	
6.1 Světová válka všeobecně	Str. 43
6.2 Projevy války ve farní obci	Str. 43
6.3 Československá republika	Str. 45
6.4 Nové poměry v Liběchově	Str. 46
7. FARÁŘ VÁCLAV JOSEF ŠOREJS	
7.1 Stručný životopis	Str. 49
8. ZÁVĚR	Str. 52
9. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	Str. 54
10. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY	Str. 55
11. SEZNAM PŘÍLOH A JEJICH VYOBRAZENÍ	Str. 58
12. ANGLICKÁ ANOTACE	Str. 65

1. ÚVOD

1.1 Uvedení práce

Několikerá odborná i populární zpracování liběchovského místopisu, zahrnující v sobě všemožné události zdejšího života, jsou známá. Historie života místní římskokatolické farní obce však většině badatelů zůstávala skryta. K jejímu poodhalení bych chtěl touto svou prací přispět. Obsáhlost této historie je důvodem pro rozdělení zdejší historie na menší úseky. Z možných způsobů jsem jako nejvhodnější vybral dělení na období podle působení jednotlivých farářů, zvláště pro dobu po obnovení zdejší farnosti roku 1731.

Předmětem této bakalářské práce je tak období působení IX. liběchovského faráře Václava Josefa Šorejse, ohraničené roky 1890 – 1935, tj. jeho příchodem do Liběchova a úmrtím. Ve všeobecně žitém poklidu se jako odezva I. Vatikánského koncilu opět vzbuzují proticírkevní agitace, vypuká světová válka a končí se rozpadem monarchie. Po vzniku republiky znovu sílí národnostní rozmíšky mezi německým a českým obyvatelstvem, v Německu uchvacuje moc Hitler a schyluje se k další válečné hrůze. Tyto události se silně dotýkaly života celé společnosti a mnohé si vynutily trvalé změny chování a smýšlení jednotlivců i celého národa.

Jak se tyto události projevovaly v životě liběchovské farnosti? Jakou podobu měla zdejší kněžská práce? Na tyto a další otázky byla hledána odpověď studiem historie farnosti Liběchov v období zdejšího působení faráře Šorejse. Fakta, která jsou výsledkem studia, shrnuji v této práci. Pro správné poznání a chápání událostí farní historie, je potřebné nahlížet je s určitým odstupem a v historickém kontextu oné doby, ve které se odehrály. Proto do této práce začleňuji i letmý pohled do všeobecného církevního a světského dění té doby.

1.2 Popis a zhodnocení nejvýznamnějších pramenů

Memorabilien-Buch der Pfarre Liboch vom Jahre 1731

Výchozím pramenem se stala memorabilie, neboli pamětnice liběchovské fary. Léta byla nezvěstná. Osobně jsem ji našel na faře ve Štětí dne 13. února 1997, mezi listinami po zemřelém dp. Adolfu Štégnerovi (+ 1970). Jedná se o manuscript vázaný do pevných desek z tvrdého kartonu s barvenou předsádkou o rozměrech: šířka 18 cm x výška 21 cm, s nápisem Memorabilien-Buch der Pfarre Liboch vom Jahre 1731 na novodobém štítku, s hnědým koženým hřbetem, avšak s rozpadající se vazbou. Memorabilie byla založena po obnovení farnosti prvofarářem Timou a vedena soustavně od roku 1731 do r. 1946.

Manuscript má celkem 353 průběžně číslovaných stran psaného textu. Psáno je latinsky, německy a česky, za užití německého kurentu, českého švabachu a běžné latinky. Kromě opisů některých nadačních listin obsahuje memorabilie popisy oprav farních nemovitostí, všeobecné záznamy o počasí a úrodě. Šestý farář Franz Pabel sem vypracoval seznam duchovních, působících na Liběchově od roku 1656 až do svého nástupu v roce 1825. I další kněží se snaží o zapsání některých poznatků z historie farnosti. Někteří zapisují i své postřehy, přání, nesnáze, vyprávění. Později je popisována i politická situace. K údajům memorabilie přistupuji s tím, že zachycení některých situací (např. odpadlictví, vznik republiky, politická situace v obci) je díky osobě pisatele ne vždy zcela objektivní, prakticky jednostranné a mnohdy i citově motivované. Je třeba brát v úvahu i názory a pohled druhé strany. V podstatných informacích však memorabilii posuzuji jako pramen hodnotný a pro svou práci nejdůležitější. Originál je uložen v archivu Biskupství litoměřického.

Ohlašní kniha (1889 – 1900)

Druhým pramenem mi byla Ohlašní kniha. Nalezl jsem ji v krabici listin a knih, které mi předal zemřelý P. Bernard D. Říský OFM. Šlo o torso někdejšího archivu liběchovské fary, které bylo svozem umístěno na faře na Vysoké u Mělníka. Jedná se o manuscript vázaný do pevných desek z tvrdého kartonu v červeném plátně, o rozměrech 20 cm x 26,5 cm, s velmi poškozeným hřbetem a vazbou. Vpředu na čelní desce je tlačený ornament s papežskou tiarou a petrskými klíči uprostřed. Ohlašní kniha byla založena 1. ledna 1889 farářem A. Albertem a vedena soustavně až do 30. prosince 1900. Číslováno je pouze 19 stran. Od 7. prosince 1890 vedl knihu farář J. Šorejs. Psáno německy a česky, výjimečně latinsky, za užití německého kurentu a běžné latinky. Kniha obsahuje veškeré nedělní ohlášky a také mimořádné ohlášky, pokud byly konány u příležitosti významnějších svátků slavených během týdne. Vzhledem k tomu, že text ohlášek je vždy psán nejprve německy a následně česky, vyvozují, že tak bylo i ohlašováno, nejprve německy a po té česky. Na předešlé zpředu je vypsáno tzv. sufragium, seznam osob (např. zemřelí patroni panství) zahrnutých pravidelně do společného modlení po nedělní mši, ze zadu pak data slibních dní farních osad a jiných významnějších dní (např. svátek císařovny). Údaje Ohlašní knihy považuji za spolehlivé a pravdivé, dokumentující skutečnou situaci. Pro popsání duchovního života farnosti a liturgického dění jsou pramenem nejdůležitějším. Originál této Ohlašní knihy je uložen v archivu liběchovské fary.

Soubor ohlášek (1832 – 1890 // 1901 – 1932)

Třetím pramenem je tzv. Soubor ohlášek, který jsem našel ve fondu č. 278 Farní úřad Liběchov, ve Státním okresním archivu na Mělníce. Fond zahrnuje všechny dochované svazy materiálu z někdejšího archivu fary Liběchov do SOkA Mělník, přičemž dosud nebyl utříděn. Dne 13. září 2006 jsem veškeré listiny tohoto fondu osobně prohlédl a částečně je rozdělil a mimo jiné z nich vytřídil takzvaný Soubor ohlášek (můj pracovní název), který zahrnuje období od roku 1832 do 1932 (mimo období 1889 – 1900, které je popsáno výše). Jedná se o soubor manuscriptů v šesti samostatných svazcích (knihách). První svazek obsahuje pouze jednoduše jehlou a nití svázané přeložené listy, dnes se rozpadající, s nadepsaným názvem na prvním listě Ordo Divinorum Germanice ac bohemicie promulgandus vom Jahre 1832 – 1835, druhý již v pevné kartonové vazbě s psaným názvem Verkündigungsbuch der Gottesdienst vom Jahre 1836 bis Jahre 1841, třetí opět poskládaný z rozpadajících se svazečků listů s nadepsaným názvem Promulganda (zahrnuje období 1841 – 1870), čtvrtý v pevné kartonové vazbě s názvem Kniha ohlášek (zahrnuje období 1870 – 1888), pátý v pevné kartonové vazbě potažené plátnem s viditelnými otvory po nedochovaném kování a ozdobách, bez názvu, (obsahuje ohlášky pro období 1901 – 1914) a šestý v pevné kartonové vazbě s nadepsáním Liběchov A.D.N.J.CH. 1915 (pro období 1915 – 1932). Užitým jazykem je latina, němčina a čeština, písmo pak německý kurent a běžná latinka. Tento soubor (po spojení s výše uvedenou Ohlašní knihou chovanou ve farním archivu) zahrnuje celé jedno století a stává se tak jedinečným pramenem pro poznání chodu duchovního života farnosti (a nejenom duchovního). Údaje zde obsažené považuji za spolehlivé a pravdivé. Originály popisovaných manuscriptů, mnou pracovně nazvaných Soubor ohlášek, jsou uloženy ve SOkA Mělník.

Religionsveränderungen (1830 – 1955)

Dalším pramenem jsou dva svazky tzv. knihy změn náboženství. Jedná se o dva manuscripty. První je svázaný jehlou a nití do doma vyrobených desek slepených z několika papírů zdobených klišovým barvením o rozměrech 20 cm x 32 cm. Desky jsou nadepsány Tom. II. Religions=Veränderungen. Svazek zahrnuje období od 1830 do 1926 (z názvu svazku vyvozují, že existoval i díl první, který je dnes neznámý). Zápisy jsou řazeny chronologicky a sestaveny, jako je zvykem u matrik. Druhým svazkem je úzká kniha v černé strakaté vazbě o rozměrech 15 cm x 33,5 cm, linkováním svých stránek prvotně určená pro účetní zápisy, nadepsaná jednoduše Religionsveränderungen, obsahující zápisy pro období let 1921 až 1955 (fakticky se jedná o díl třetí). Zde jsou

zápisy řazeny abecedně dle příjmení, vždy část listů je věnována určitému písmenu. Pro zápisy v obou knihách je užíváno jak němčiny, tak češtiny, s německým kurentem a běžnou latinkou. Knihy obsahují záznamy o změnách náboženství zdejších farníků, jedná se tedy o seznamy z církve vystouplých a případně do církve se navrátivších. U jednotlivých osob je vedeno jméno, příjmení (u žen i rodné), bydliště, místo a datum narození, místo které okresní politické správě byla změna náboženství osobou oznámena, datum a číslo jednacích tamního úřadu. U vystoupivších je zaznamenáno kam je přestup učiněn (např. k církvi českobratrské, či bez vyznání), u navrátivších se je poznamenáno datum návratu. K údajům těchto knih přistupuji s tím, že se jedná o oficiální knihy (matriky) liběchovské farnosti s vysokou spolehlivostí (zápis byl učiněn na základě úředního písemného oznámení). Tento pramen hodnotím jako pravdivý a pro svou práci, zvláště pro popsání období odpadového hnutí jako nejdůležitější. Originály těchto manuscriptů jsou uloženy v archivu farnosti Liběchov.

Rechnung der Pfarrkirche Sct. Galli in Liboch (1900 – 1936)

Významným pramenem je také kniha Rechnung der Pfarrkirche Sct. Galli in Liboch, tedy účet farního kostela sv. Havla v Liběchově. Knihu jsem našel v neutříděném svazu z fary Vysoká u Mělníka na Kurii Biskupství litoměřického, pochází z liběchovského farního archivu a jistě byla na Vysokou u Mělníka přenesena P. Bernardem Říským OFM. v době vyklizení liběchovské fary. Jedná se o typickou účetní knihu vázanou do pevných desek z tvrdého kartonu opatřených zeleno-šedě pruhovaným plátnem o rozměrech 26 cm x 40,5 cm, s odpadlým hřbetem. Kniha účtů byla založena 31. prosince 1900 a vedena souvisle až do 31. prosince 1936 farářem Šorejsem. Manuscript má celkem 298 úředně číslovaných stran psaného textu. Psáno je německy a česky, za užití německého kurentu a běžné latinky. Od roku 1927 je účetnictví vedeno pouze česky. Kniha obsahuje zápis o veškerých příjmech a vydáních farního kostela za daný rok a rozvahu pro rok následující. K údajům přistupuji s tím, že se jedná o skutečnosti s vysokou pravdivostí, neboť kontrolu prováděl nejenom farář (sám po sobě), ale následně i patronátní účetní a dále také patronátní komisař. Na základě těchto zápisů pak byly prováděny další platby a účtování. Pro zmapování hospodaření farního kostela se jedná o pramen nejdůležitější. Originál knihy kostelních účtů je nyní uložen v liběchovském farním archivu.

Ordinariats-Blatt / Consistorial-currenden / Ordinariátní list / Oběžník/ Acta curiae

Významným pramenem je soubor věstníků litoměřického biskupského úřadu, počínající se od roku 1782 a vedený do současnosti. Ve starším období jsou výnosy a sdělení ordinariátu a kurie (konsistoře) vyhledávány zcela samostatně a to první ve věstníku

Ordinariats-Blatt a druhé ve věstníku Consistorial-currenden. Věstníky vycházely v pravidelných měsíčních intervalech (mimořádně i častěji), jsou tištěny latinsky, německy a česky, přičemž na jednotlivých farách si je po jednotlivých ročnících, či několika letech dávali vázat na způsob sbírek zákonů do papírové, či kožené vazby. V archivu Biskupství litoměřického se podařilo, díky svozům z různých far, shromáždit sbírku těchto věstníků. Průměrné rozměry svazků jsou 23 cm x 28 cm (nejstarší vydání mají výšku až 35 cm). Ordinariats-Blatt jsou k dispozici od roku 1784 do roku 1947 včetně, přičemž od roku 1901 byla vydávána jejich samostatná česká mutace Ordinariátní list. Consistorial-currenden (slangově nazývané Kurendy) jsou k dispozici od roku 1782 do roku 1900 včetně, a od roku 1901 zcela splývají s Ordinariats-Blattem. Pro období pěti let, od 1. ledna 1948 do 31. prosince 1952, nemá Biskupský archiv k dispozici žádné věstníky, ale předpokládá se, že byly vydávány pod názvem Oběžník. Řada zde dochovaných Oběžníků, nadále již vydávaných v typizovaném formátu A4, se počíná lednovým vydáním v roce 1953 a běží až do prosince 1992. Od ledna do října roku 1993 byl věstník vydáván pod obnoveným názvem Ordinariátní list. Tak vyšlo pouze devět čísel. Od října 1993 (číslo 10/93) je věstník nově nazván Acta curiae episcopalis litomericensis (v běžně užívané zkratce ACEL) a tak vychází dosud.

Tento soubor obsahuje nejenom veškerá správní a organizační rozhodnutí biskupa a jednotlivých úřadů biskupské kurie, která jsou takto promulgována, ale jsou zde oznamována i některá rozhodnutí papeže a úřadů Svatého stolce, případně i úřadů státní správy ovlivňující život církve. Uveřejňovány jsou i žádosti, oznámení a upozornění nejenom z jednotlivých farností, ale např. i knižních vydavatelství apod. Vzhledem k tomu, že se především jedná o promulgační tiskoviny litoměřické diecéze, hodnotím tento pramen jako nejvýš spolehlivý a pro svou práci jako velmi důležitý. Jak výše uvedeno, je sbírka věstníků uchována v Archivu Biskupství litoměřického.

Archivy

Pro svou práci jsem mimo jiné využil listinných materiálů dosud neuspořádaného archivu Římskokatolické farnosti Liběchov, dále dostupný listinný materiál Archivu Biskupství litoměřického a spisovny právního odd. kurie Biskupství litoměřického a listinný materiál SOkA Mělník, z tamního dosud neuspořádaného fondu Farního úřadu Liběchov. Pro úplnost uvádím, že původní historický archiv Obecního úřadu Liběchov se, až na malé torzo v této práci nevyužitelné, nedochoval.¹

---

¹ Viz HANZAL Josef: Liběchov osvícenský a romantický, in: Středočeský sborník historický 14 (1979), str. 187 – 196.

2. HISTORICKÉ UVEDENÍ

2.1 Stručné dějiny Liběchova

Pohraniční obec Liběchov se rozprostírá na severozápadě území nynějšího mělnického okresu. Jeho dominantou je kostelík sv. Ducha. V Liběchově má sídlo obecní úřad, základní škola, pošta, v zámku se nalézá expozice asijských kultur pražského Národopisného muzea, dále je v obci výchovný ústav pro mládež, Ústav fyziologie a genetiky Akademie věd ČR, Státní rybářství aj.²

Původní ves ležela na důležité cestě spojující Prahu a Mělník se severními Čechami a Lužicí. Během 18. století vzrostl počet domů na 92. Rozvoj pokračoval až do počátku 20. století, kdy se obec stala věhlasným letoviskem. Za 1. republiky se obec dočkala statutu města, avšak usnesení vlády se nakonec nerealizovalo.³

Počátky Liběchova jsou kladeny do začátku 14. století (páni z Liběchova r. 1311, tvrz r. 1316, farní chrám sv. Havla 1352). Ve vlastnictví se vystřídalo množství držitelů, z nichž nejvýznamnější byli Pachtové z Rájova (1709 – 1801) a Veithové (1801 – 1872). Pachtové skupováním okolních vsí panství podstatně rozšiřují a stavební činností zvelebují, za Veithů se Liběchov stává místem setkávání umělců, vědců a literátů (Václav Levý, František Matouš Klácel, Božena Němcová, Josef Navrátil, Bernardo Bolzano, Quido Mánes, František Ladislav Rieger, František Palacký).⁴ Od r. 1888 vlastní panství baron z Arnimu a následně jeho dcera, provdaná hraběnka de Lippe de Bisterfeld-Weisenfeld. Nakonec panství r. 1920 kupuje jeho dosavadní český nájemce ing. Homolka, který jej vlastní až do r. 1948.

Do roku 1945 tvořil Liběchov národnostní rozmezí českého Mělnicka a německé jazykové oblasti. Ta se do okolí Liběchova začala šířit zvláště ve 2. polovině 17. století, přičemž vlastní obec zasáhla až na přelomu 19. a 20. století. Vedle geografické etnické hranice procházela jistá hranice národnostní i mnohými liběchovskými domy, domácnostmi a rodinami. Avšak v počátku 20. století zde opět převažuje obyvatelstvo české.⁵ Dle sčítání lidu z 1. prosince 1930 zde žilo 1581 obyvatel, z toho 945 národnosti československé a 616 národnosti německé, ostatní národnosti 7 a cizozemců 13.⁶

---

² Viz KASTNER Quido: Liběchov, kulturní a sociologická anamnéza, in: Veřejná správa 37 (2001).

³ Viz KUČA: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, heslo Liběchov, str. 421 - 425. Praha 2002.

⁴ Viz KASTNER: op. cit.

⁵ Viz KUČA: Města a městečka..., str. 423.

⁶ Viz KASTNER: op. cit.

2.2 Stručné dějiny farnosti Liběchov

Význam Liběchova, jakožto správního střediska panství, podtrhuje existence farního kostela sv. Havla. Ten se dokládá k roku 1352.⁷ Tehdy zdejší fara odvádí 18 grošů na papežském desátku a v roce 1354 tu umírá farář Radslav. Na jeho místo je instalován farář Havel, přičemž obřady instalace vykonal farář z Vysoké. Roku 1363 se zde připomíná farář (magister) Martin a v roce 1379 farář Petr Vyšata. Dne 11. června 1414 umírá zdejší farář Johann, po kterém nastupuje farář Matyáš a od 13. 2. 1416 farář Václav. Pak je zde připomínán farář Petr, který tu působí do 18. března 1419 a v roce 1423 zde umírá farář Václav z Příbramě.⁸

Pro následující dvousetleté období, do roku 1650, se dosud nenalezlo bližších zpráv. Jisté však je, že liběchovská obec za husitských bouří trpěla a stejně tak i několikerým průchodem vojsk během Třicetileté války. Hospodářsky upadla natolik, že i místní farní správa zanikla a byla spravována kněžími z poměrně vzdálené Robče u Úštěka.⁹ Pouze z dochovaných matričních zápisů bylo možno rekonstruovat posloupnost jednotlivých kněží tak, jak zde vykonávali své funkce.¹⁰

Tak se k roku 1650 v liběchovských matrikách připomíná Maxmilián Foyer administrátor na Robči, spravující i Liběchov. Robeč se roku 1656 stává znovu farou, přičemž od roku 1656 do roku 1660 je zdejším farářem Johann Anton Leute, který současně administruje i Liběchov. Od r. 1660 do r. 1662 pak Liběchov spravuje robečský farář Wilhelm Laubenius. Za jeho správy je v Liběchově od ledna do února r. 1660 a znovu pak od ledna do dubna 1662 uváděn biskupský misionář P. Jan Lucerna.¹¹ Od 15. 9. 1662 do prosince 1663 spravuje Liběchov další robečský farář Tobias Ignatz Weidlich, od ledna 1664 do dubna 1667 farář Wenzl Menich, od 1667 do 1675 farář Michael Ignatz Schmidt, od 1675 farář Václav Pokorný, od 1675 do 1678 farář Bartoloměj Czubány a od 1679 do 1692 Tomáš Benedikt Weber, taktéž robečský farář, který také na Robči zemřel. V této době jsou však v liběchovských matrikách uváděni (to až do r. 1700) i augustiniáni z nedaleké Pšovky (původně zde nejspíše zastupovali v době nemoci faráře Webera a později jako vítaná výpomoc). Od r. 1692 je administrací Liběchova pověřen další robečský farář Christoph Franz Sieber, rodák z Úštěka.¹² Po něm, od května 1725, je pro Liběchov ustanoven vlastní administrátor P. František Jakub Špatný, který již také

⁷ Viz KUČA: Města městečka ..., str. 423.

⁸ Viz BERNAU Friedrich: Der politische Bezirk Dauba. Česká Lípa 1888, str. 444–445.

⁹ Viz tamtéž

¹⁰ Viz Memorabilie, str. 117–121.

¹¹ Lucerna působí nejenom v Liběchově, ale i v nedalekém Štětí, Chcebuži a Robči. Později je ustanoven jako děkan ve Frýdlantě.

¹² Sieber na Robči umírá 11. 5. 1725 a je pochován v kryptě tamního farního kostela sv. Marina.

v Liběchově sídlí jako lokalista až do 18. 7. 1731.¹³ Nahrazuje jej Karel Tima, který je však zde administrátorem pouhých dvacetdevět dní.

Dne 16. 8. 1731 totiž povyšuje litoměřický biskup Jan Adam hrabě Wratislav z Mitrowic Liběchov na farnost, přičemž ke stejnému dni je zdejší administrátor Karel František Antonín Tima ustanoven farářem a působí zde do 14. 5. 1740.¹⁴ Zdejší memorabilie zavádí pro následující faráře vlastní číslování, kterého se také přidržíme. Druhý farář Václav František Fiala zde působí od 15. 5. 1740 do r. 1781. Od roku 1781 se připomíná třetí farář Josef Stolla, který zde 26. 10. 1812 umírá a je jako jediný pochován v kněžské kryptě zdejšího farního kostela.¹⁵ Čtvrtým farářem se stává pův. zdejší kaplan a dosavadní administrátor Franz Schwarz a to od 17. 1. 1813 do r. 1815. V roce 1815 sem jako pátý farář přichází z Volar Franz Schreiber a působí zde devět let, kdy roku 1824 odchází do Robče. Šestý farář Franz Pabel se zde připomíná od r. 1825 do r. 1837. Sedmým farářem je od r. 1837 Filip Čermák (Tuchoměřický), který zde po své velkolepé buditelské činnosti umírá r. 1877 a je pochován na místním hřbitově. Po jeho smrti přichází do Liběchova Alois Albert, který zde jako osmý farář působí do r. 1890, kdy odchází do Robče.¹⁶ Devátým liběchovským farářem se r. 1890 stává Václav Josef Šorejs, který zde působí do 20. 3. 1935, kdy umírá a je pochován na zdejším hřbitově. Jako desátý farář je zde ustanoven Josef Pekař, který je jakožto Čech přeložen 31. 10. 1938 do Rejšic. Od 1. 11. 1938 je Liběchov administrován Johannem Langerem. Po jeho odchodu je jedenáctým liběchovským farářem jmenován Walter Führich, který je 31. 3. 1943 přeložen do Kravař. Posledním, dvanáctým farářem je pro Liběchov od 1. 4. 1943 ustanoven Karl Krause, který byl 23. 11. 1945 jakožto Němec odsunut.¹⁷ Od té doby až doposud, nebyl již v Liběchově ustanoven žádný farář a farnost je spravována ze sousedních far.

Kdo Liběchov administroval po odsunu posledního faráře Krause se nepodařilo zjistit. Je však domněnka, že farnost spravoval dp. Jan Černovický, farář z Vysoké u Mělníka, jemuž byl také Liběchov později administračně přidělen (od 1. 2. 1945 do 28. 2. 1948). Pro jeho nemoc je však Liběchov od 1. 3. 1948 do 30. 4. 1949 svěřen k administraci Janu Jeníčkovi proboštovi na Mělníce, přičemž dp. Černovický znovu přebírá Liběchov od 1. 5. 1949 a působí zde z Vysoké až do 14. 11. 1955, kdy je mu pro nemoc správa opět odňata.¹⁸ Od 15. 11. 1955 přechází liběchovská správa na dp. Adolfa Štégnera, faráře ve Štětí.¹⁹ Od 1. 6. 1970 je administrací opět pověřen farář z Vysoké, P. Bernard Drahoslav Říský O.F.M. Jím

¹³ Viz Memorabilie, str. 117–121.

¹⁴ Viz tamtéž, str 1–8.

¹⁵ Kněžská krypta se nachází v boční kapli na evangelní straně liběchovského farního kostela sv. Havla.

¹⁶ Albert umírá v Robči 5. 8. 1896.

¹⁷ Duchovní správa 1731–1945 je vypsána podle Memorabilie.

¹⁸ Černovický umírá na Vysoké 15. 9. 1961.

¹⁹ Štégner ve Štětí nečekaně umírá 17. 5. 1970, pochován ve Sněžné na Moravě.

byla liběchovská farnost obětavě opatrována více jak třicet let, do 30. 6. 2003, kdy je mu správa pro celkovou slabost odebrána²⁰ a předána polskému knězi P. Janu Juchovi M.S. proboštu na Mělníce. Od 1. 8. 2004 byl správou Liběchova pověřen P. Benedikt Michal Pintér O.Praem. administrátor in spiritualibus ve Štětí a okolí, a současně také p. Miroslav Jan Šantin (z Litoměřic) administrátor in materialibus ve Štětí a okolí. Pater Pintér odešel k 31. 8. 2005, jakožto důchodce, do strahovského kláštera a na jeho místo, opět jako administrátor in spiritualibus nastoupil od 1. 9. 2005 další premonstrát P. Filip Milan Suchán O.Praem.²¹

Církevní správou dnes farnost náleží k vikariátu mladoboleslavskému v diecézi litoměřické a je administrována ze sousedního Štětí ve vikariátě litoměřickém. V období, které je sledováno touto prací (1890 – 1935), je situace trochu jiná. Farnost Liběchov s příslušnými osadami měla vlastního faráře, náležela do vikariátu mělnického, spadala do kraje Litoměřického, politickým okresem do Dubé a správou soudní pod okres Štětí nad Labem. Pouze jedna z farních osad náležela pod kraj Pražský, politický a soudní okres Mělník, totiž obec Vehlovice.²² Farnost té doby a je tomu tak dosud,²³ vytvářejí osady: Liběchov spolu s místními částmi Malý Liběchov, Boží Voda a Rymaň (něm.Liboch, Klein Liboch, Geweihntenbrunn, Rimay), dále Ješovice (něm. Jeschowitz), Malý Hubenov (něm. Klein Hubina), pak Tupadly spolu s částí Kostelec (něm. Tupadl, Kosteletz či Walhalla), Želízy (něm. Schelesen) a Vehlovice (něm. Wehlowitz).²⁴

Po svém příchodu do Liběchova r.1890 nachází farář Václav Šorejs ve farních osadách celkem 2.847 obyvatel, ve více jak 408 domech (podle sčítání r. 1888). Většina z nich jsou Němci a katolíci.²⁵ Pozoruhodná je v tomto období obec Vehlovice, která má počtem 760 obyvatel a z toho 445 katolíků, 200 (sic!) akatolíků a 15 židů. Počet vehlovických akatolíků pak v dalších letech vzrostl na 210 a do roku 1930 klesl na 67.²⁶ Vehlovice tak byly po Liběchovu druhou nejlidnatější obcí ve farnosti, a první v počtu nekatolíků. V roce 1930 žije ve zdejší farnosti již 3.109 obyvatel, ve více jak 507 domech.²⁷ A roku 1935 zde žije 3.160 obyvatel (z toho 2.667 katolíků), přičemž v samotném Liběchově 1.276

---

²⁰ Říský umírá vyčerpaním na Vysoké 12. 4. 2004. Je pochován na tamním hřbitově.

²¹ Duchovní správa 1945 – 2006 byla autorem sestavena dle různých záznamů dochovaných v archivu Biskupství.

²² Na konci obce Liběchov, směrem k Mělníku, v tzv. Malém Liběchově se setkávaly hranice tří tehdejších krajů, totiž Litoměřického, Pražského a Rakovnického. To místo je dodnes značeno vysokým kamenným sloupem s kovovým patriarším křížem. Pro bezpečnost provozu byl sloup přesunut od vozovky, kde stával, dále za příkop.

²³ Viz Katalog litoměřické diecéze AD 1997, heslo Liběchov, str. 112.

²⁴ Viz Catalogus: r. 1930, r. 1935 a Katalog AD 1997.

²⁵ Viz BROSCHE Wilfried a kolektiv: Leitmeritz und das böhmische Mittelgebirge. Fulda 1994, str. 477, 478–482, 485–486 a 490–491.

²⁶ Viz Catalogus: r. 1888, r. 1891 a r. 1930.

²⁷ Viz BROSCHE: op. cit., str. 477, 478–482, 485–486 a 490–491 a Catalogus: r. 1930.

obyvatel, na Boží Vodě 305, v Malém Hubenově 84, v Ješovicích 229, v Tupadlích 372, na Vehlovicích 552 a v Želízích 342 obyvatel.²⁸

2.3 Církevní dění všeobecně

Z hlediska církevního zřízení zasahujeme sledovaným obdobím (1890 – 1935) do pontifikátů papežů Lva XIII., Pia X., Benedikta XV. a Pia XI. V české církevní provincii se pak pohybuje v období episkopátů pražských arcibiskupů Schönborna, Skrbenského, Huyna, Kordače a Kašpara.

V srpnu 1889 pořádá pražský arcibiskup kardinál Schönborn v Praze sjezd katolíků.²⁹ Navzdory vzrůstajícímu se odpadlictví stal se sjezd velkolepou manifestací českého katolicismu. I v českých zemích se již od poloviny 19. století množí lidé, kteří třeba i pokřtěni, jsou církvi vnitřně i navenek odcizeni.³⁰ Společnost té doby hledá určitou samostatnost, církve požaduje angažovanost svých věřících, avšak výlučně pod vedením hierarchie. V roce 1891 vydává Lev XIII. převratnou encykliku *Rerum novarum*, kterou je nastolen sociální program církve. Na obranu katolických životních hodnot proti zásadám moderního liberalismu, který právě v přelomu 19. a 20. století vrcholí, sloužily také všeobecné sjezdy katolíků. Jejich cílem bylo nejenom povzbuzování katolického sebevědomí, vlévání nového nadšení do církevního života, ale také uschopnění neprůbojných katolíků i k aktivnějšímu politickému životu.³¹ První všeobecný sjezd katolíkův československých se konal roku 1894 v Brně, z podnětu tamního biskupa Bauera.³² Postupně se jich uskutečnilo ještě sedm, další konání přerušila světová válka.

Stále se zhoršující německo–české vztahy se ještě před válkou, v roce 1897, pokusila řešit i tehdejší vídeňská „Badeniho“ vláda³³ například jazykovým nařízením, která v určitých případech zaváděla češtinu jako úřední jazyk. Potyčky které byly tímto vyvolány vyvrcholily v prosinci 1897 vyhlášením výjimečného stavu nad Prahou.³⁴

Po Schönbornově smrti potvrzuje Lev XIII. na pražský arcibiskupský stolec 14. prosince 1899 Lva sv.p. Skrbenského ze Hříště.³⁵ Ten byl pro svou dobrotu a mírnost velmi oblíben.

---

²⁸ Viz *Catalogus*: r. 1935.

²⁹ Viz BUBEN Milan M., POKORNÝ Pavel R., ČECH Zdirad J.K.: *Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů*. Praha 2000, str. 302.

³⁰ Viz KADLEC Jaroslav: *Dějiny katolické církve*. Olomouc 1993, str. 451.

³¹ Viz ZLÁMAL Bohumil: *Příručka českých církevních dějin*. CMBF Olomouc 1970, svazek IX., díl 2., str. 59.

³² Zaslouhou olomouckého arcibiskupa Bauera byl ve všech diecézích monarchie zaveden r. 1894 nový katechismus. Viz BUBEN: op. cit., str. 18.

³³ Ministerský předseda Kazimír hrabě Badeni. Např. v r. 1896 prosadil zákon o volební reformě, kdy směli volit všichni muži starší 24. let.

³⁴ Viz PERNES Jiří: *České dějiny v datech*. Praha 1998, str. 119.

³⁵ Kardinálem kreován 15. 4. 1901. Viz BUBEN: op. cit., str. 316.

Starost mu činilo šířící se odpadové hnutí Los von Rom. I sám papež Pius X. se snaží šíření zabránit, 6. března 1905 píše list, kterým biskupy i lid povzbuzuje k zachování víry a k ráznějším krokům k odvracení nebezpečí. Na papežovo přání je list přeložen do všech národních řečí a předčítán v kostelích celé monarchie.³⁶ Po vypuknutí války je mírný Skrbenský přesazen do Olomouce a do Prahy jmenuje císař 4. října 1916 rozhodnějšího arcibiskupa Pavla Huyna, dosavadního biskupa brněnského. Huyn byl z pražského stolce odvolán papežem Benediktem XV. po státním převratu v říjnu roku 1918.³⁷

První významné kroky české církve tak v nové republice vede od 16. září 1919 arcibiskup Kordač. Papežem je pověřen, aby se snažil zabránit odpadovému hnutí šířícímu se nejen mezi věřícími, ale i v kněžstvu. Zároveň se snaží o zklidnění národnostních, sociálních a politických nesvárů v zemi. Zdá se, že nejnaléhavějším problémem v novém státě je požadavek odluky státu od církve, opak se ukázal až postupem let.³⁸ Tak byl 2. února 1928 podepsán Modus vivendi mezi Československou republikou a Svatou stolicí.

Snahy o účast laiků na všeobecném apoštolátě v první polovině 20. století vyústí do založení Katolické akce. Nadšená spolupráce laiků měla nyní velkou šanci prostoupit celou společnost.³⁹ V roce velkých národních oslav svatováclavského milénia, které bylo chystáno jako manifestace jednoty státu a církve, byla po 585. letech dokončena stavba pražské katedrály sv. Víta a 12. května 1929 slavnostně vysvěcena. Lidu byla zpřístupněna až 28. září 1929, kdy slavnou mši sv. sloužil arcibiskup Kordač.⁴⁰ Věřící se však štěpí na Čechy a Němce a dále na příslušníky mnohdy i proti sobě jdoucích politických stran. Tak národnostní, politické a náboženské rozdíly na konec i zabránily plnému uskutečnění oné šanci prostoupit žitou vírou celou společnost. Kordač na svůj úřad resignoval 11. srpna 1931 a dožíval v ústraní svého zámku v Břežanech.⁴¹ Na sklonku jeho života mu bylo zakázáno vydat své paměti.⁴²

Jeho nástupcem na pražském stolci se 22. října 1931 stal Karel Kašpar, dosavadní biskup královéhradecký. Staví se do čela opětovného sblížení církve a státu a daří se mu upevňovat pozice katolíků ve školství, v tisku a ve veřejném životě. Pod jeho vedením je uspořádána největší společná akce československých biskupů, I. celostátní sjezd katolíků ČSR v Praze ve dnech 28. – 30. června 1935. Vyvrcholením sjezdu je slavná mše, sloužená na Strahovském stadionu za účasti více jak 350.000 věřících.⁴³ Sjezd přerostl ve spontánní

---

³⁶ Viz OrdList: r. 1905, str. 465 – 467.

³⁷ Viz tamtéž, sv. X., díl 1, str. 70.

³⁸ Viz tamtéž, str. 65.

³⁹ Viz NEUNER: Laici a klérus. Praha 1997, str. 69–89.

⁴⁰ Viz MAREK Pavel: Arcibiskup pražský prof. dr. František Kordač. Olomouc 2005, str. 106–107.

⁴¹ Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. X., díl 1, str. 73–74.

⁴² Viz BUBEN: op. cit., str. 187.

⁴³ Viz tamtéž, str. 167.

manifestaci životaschopnosti katolíků.⁴⁴ Za úspěšný podnik byl Kašpar odměněn a 16. prosince 1935 se stal prvním československým kardinálem.

Alespoň v období sjezdu se zdálo, že obě národnosti mohou v republice žít vedle sebe v lásce, míru a svornosti.

2.4 Situace v Litoměřické diecézi

Na Svatoštěpánském stolci biskupství litoměřického se ve sledovaném období (1890 – 1935) vystřídal biskupové Schöbel, Gross a Weber.

Křížovnický velmistr Emmanuel Jan Schöbel byl na uprázdněný litoměřický stolec presentován císařem Františkem Josefem I. dne 30. dubna 1882, přičemž papež Pius IX. jej potvrdil 3. července 1882. Při intronisaci v Litoměřicích, jako nový biskup národnostně smíšené diecéze, veřejně slibuje zachovávat nestrannost a stejný respekt vůči aktivitám obou národností.⁴⁵ Svému prohlášení zůstal věrný. V popředí jeho zájmu stála především problematika sociální. Jeho pastýřské listy, např. *Církev a sociální otázka*, nebo *list Chudoba a bohatství*, byly soudobým tiskem velmi ceněny.⁴⁶ Odhodlaně vystupuje proti Starokatolictví a hnutí Los von Rom a prohlašuje nutnost hájení práv církve.⁴⁷ V jeho pastýřských listech mají tyto výzvy pravidelně své místo, zvláště pak v listech čtených o svátku sv. Štěpána.⁴⁸ Biskup Schöbel, umírá vyčerpan usilovnou prací a stářím 28. listopadu 1909.

Na stolec potvrzuje Pius X. v roce 1910 Josefa Grosse. Tento německý biskup velmi pozvedá, prostřednictvím spolku Schulverein, místní školství. Pověstné bylo jeho lpění na ceremonii. Je vášnivým odpůrcem socialismu a věrný stoupenec dynastie. Za tuto loajalitu se stává terčem útoků českých nacionalistů.⁴⁹ Ti mu dokonce zabraňují provádět visitace některých českých farností,⁵⁰ proto je roku 1923 pro Litoměřice jmenován český světící biskup Antonín Čech (+1929).⁵¹ K novému československému státu zastával biskup Gross velmi opatrné a vyčkávací stanovisko.⁵² Po pražské schůzi duchovních (23. 1. 1919)

---

⁴⁴ Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. X., díl 1, str. 74–75.

⁴⁵ Tento Schöbelův slib byl všeobecně znám. To např. dosvědčuje šestá strofa oslavné básně vyšehradského kanovníka Kuldy, sepsané 16. 7. 1898 k oslavám padesátiletého výročí kněžského svěcení biskupa Schöbela. Báseň je uveřejněna ve sbírce Kuldových veršů *Kaleidoskop*, Praha 1898.

⁴⁶ Viz MACEK Jaroslav: *Biskupství litoměřické*. Kostelní Vydří 2005, str. 102.

⁴⁷ Viz MACEK: op. cit., str. 103.

⁴⁸ Viz pastýřské listy z 8. 12. 1902, 8. 12. 1903, 8. 12. 1904, 8. 12. 1905, ale i např. list z 9. 3. 1904 a další.

⁴⁹ Viz BUBEN: op. cit., str. 92.

⁵⁰ Viz tamtéž, str. 166. Např. v lounském vikariátu jej při visitaci a biřmování zastupoval tehdejší královéhradecký světící biskup a generální vikář K. Kašpar, pozdější arcibiskup pražský.

⁵¹ Tamtéž, str. 93.

⁵² To se někdy projevovalo zcela rozporně: kanovníku Augustinu Fibigerovi nezakazoval činnost v litoměřickém českém národním výboru a generálnímu vikáři Raimundu Fuchsovi toleroval aktivní působení mezi

požadujících reformy a odstranění celibátu, zasilá pobouřený Gross 8. února 1919 všem kněžím diecese protestní list.⁵³ Vatikánské rozhodnutí o zrušení reformistické Jednoty katolického duchovenstva pak vyhlásil v diecézi okamžitě 8. ledna 1920. Po založení československé církve vystoupilo v litoměřické diecesi z katolické církve 47 kněží a asi 250 tisíc věřících.⁵⁴

Po smrti biskupa Grosse (20.1.1931) nastalo mezi republikou a Svatým Stolicem poměrně dlouhé dohadování o nástupci. Až 22. října 1931 potvrdil Pius XI. novým biskupem Antonína Webera.⁵⁵ Politicky nikdy nevystupoval a národnostně se nevyhraňoval, naopak národnostní protiklady v diecézi mírnil a důraz kladl na náboženskou výchovu, sociální a charitativní činnost.⁵⁶ Trpce prožíval novou vlnu německonacionálního hnutí, které bylo podněcováno zdejší německou politikou, podporovanou z Německa nacistickou stranou A. Hitlera.⁵⁷

---

německými nacionalisty, kteří se snažili o odtržení německého pohraničí a vytvoření provincie Deutsch-Böhmen. Viz MACEK: op. cit., str. 110.

⁵³ Viz OrdList: r. 1919, str. 892.

⁵⁴ Viz MACEK: op. cit., str. 110.

⁵⁵ Viz BUBEN: op. cit., str. 385.

⁵⁶ Viz BUBEN: op. cit., str. 385.

⁵⁷ Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. X., díl 1, str. 76.

3. ODPADOVÉ HNUTÍ

3.1 Odpadové hnutí všeobecně

Rakouská monarchie na svém území nestrpěla žádné sekty a to nejen z důvodů náboženských, ale především politických. Skrytým agitacím se však zabránit nemohlo. Hlavními šířiteli nových myšlenek byli u nás protestantští pastoři, kteří nacházeli živnou půdu především u německého obyvatelstva. Takzvané Německé katolictví „Deutsch-Katholicismus“ bylo Čechy svorně odmítáno a katolíky spíše burcovalo.⁵⁸

Na Deutschkatholicismus navazuje od roku 1870 Altkatholicismus, tedy Starokatolictví.⁵⁹ Hnutí se opět šíří mezi Němci, hlavně v Říši⁶⁰ a mezi českými katolíky má malou odezvu. V roce 1880 zde bylo 6.134 starokatolíků a do roku 1910 jejich počet vzrostl na pouhých 21.288.⁶¹ České sídlo starokatolíků bylo ustaveno v severočeském Varnsdorfu,⁶² odkud se o pastorační na území Čech staral až do r. 1880 jediný kněz.⁶³

Po roce 1890 se objevuje hnutí „české moderny“, které má ráz kulturně-umělecký, později také politický. Uchvacuje i katolickou mládež, především pak bohoslovce a kněze. Ti se spolu s katolickými umělci soustředili v hnutí pod názvem „katolická moderna“. Soustřeďovala se kolem časopisu *Nový život*. Později bylo vytvořeno časopisů více, podle toho, jak se které společenství diferencovalo.⁶⁴ Vzhledem k jejich postupné radikalizaci byly zakazovány.⁶⁵ K původním uměleckým snahám však brzy přistupovaly požadavky reformní, které vyústily v úmysl modernizovat katolicismus.⁶⁶ Hnutí tak bylo r. 1907 církví oficiálně zakázáno a zároveň s bludem modernismu odsouzeno. Jak ale uvádí protestantský

---

⁵⁸ Viz tamtéž, sv. IX., díl 1, str. 10–13.

⁵⁹ Roku 1890 umírá Ignatz von Döllinger, význačný mnichovský profesor církevních dějin, který svým jednáním stál u zrodu tohoto nového směru. Byť nevystupoval přímo jako schismatic, byl tvrdým odpůrcem ekumenicity a platnosti I. Vatikánského sněmu (1869 – 1870) a sněmem vyhlášené nauky o neomylnosti. Proti sněmu se snažil mobilizovat veřejné mínění a zabránit tak jeho uznání. Viz NEUNER, op. cit., str. 76–77.

⁶⁰ I přes Döllingerovo varování si němečtí odpadlíci založili Starokatolickou církev a snažili se o vysvěcení svého biskupa. Záminkou k uskutečnění odpadu bylo vyhlášené dogma o papežské neomylnosti. Viz KADLEC: op. cit., str. 449.

⁶¹ Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. IX., díl 1, str. 13.

⁶² Původně byl Varnsdorf pouze jednou ze tří církevních obcí (farností) Starokatolíků v Rakousku, až později sem bylo přeneseno sídlo starokatolického biskupství. Jeho prvním správcem se stal nový varnsdorfský starokatolický farář Amandus Czech (Miloš Čech, pův. římskokatolický kněz, bratr známého spisovatele Svatopluka Čecha. Zemřel 1.1.1922.), který však na biskupa nebyl nikdy vysvěcen nebyl. Po jeho smrti se zdejší farářem a správcem biskupství stal Alois Paschek z Krásné Lípy. Ten byl také na synodě konané 13. 7. 1923 v Jablonci n. N. zvolen prvním biskupem Starokatolické církve v ČSR. Svěcení pak obdržel 14. 9. 1923 v Bernu a svou první biskupskou bohoslužbu slavil ve Varnsdorfu 12. 10. 1923. Viz KOLÁČEK Karel: *Vznik a vývoj starokatolického hnutí na území severních Čech do r. 1946*. Brno 2006, str. 41–75.

⁶³ Farář Anton Nittel, původně římskokatolický katecheta ve Varnsdorfu.

⁶⁴ Např. *Rozvoj*, *Rozkvět*, *Mane*, *Bílý prapor*, *Nezmar*, *Meditace*, *Nový věk*.

⁶⁵ Viz SPISAR Alois: *Ideový vývoj církve československé*. Praha 1936, str. 43.

⁶⁶ Hlavním reprezentantem byl katolický kněz Karel Dostál-Lutinov.

pisatel: „své dílo v přípravě půdy pro církve československou vykonalo.“⁶⁷ Po vzniku republiky a resignaci arcibiskupa Huyna, byla na základě reformních ideí založena Jednota katolického duchovenstva.⁶⁸ Radikální členové se semkli ve sdružení Ohnisko.⁶⁹ Další, ještě radikálnější křídlo oddělené od Jednoty a Ohniska, tzv. Klub reformních kněží, se nyní již netají svými reformními požadavky a po té, co Řím reformy odmítl, bylo usneseno svolat do Prahy členskou schůzi.⁷⁰ Arcibiskup Kordač z moci svého úřadu Jednotu ihned počátkem ledna 1920 rozpustil.

Pražská schůze kněží shromážděných kolem Jednoty, kteří církevního zákazu neuposlechli, se konala 8. ledna 1920 na Smíchově. Založení církve československé povstalo z přímého hlasování 140 kněží, z celkového počtu 8.450 duchovních v Čechách. Její zakladatelé tak byli ihned dekretem Kongregace Svatého Oficia exkomunikováni.⁷¹ Toto schisma můžeme označit za mezník v reformním hnutí českého katolického kléru. „Přestože existovaly jasné signály o přípravě rozkolu, zdá se, že většina kněžstva byla rozhodnutím o založení národní církve zaskočena.“⁷² Zakladatelem a prvním patriarchou církve československé se stal ThDr. Karel Farský,⁷³ který pro ni vypracoval ústavu, ideové směrnice a bohoslužebný řád.⁷⁴ Kordač nyní musel čelit nejenom protikatolickým hnutím, ale i velké vnitrocírkevní nejednotě. Během jediného roku opustilo církve 169 kněží.⁷⁵ Nová církev obsadila 33 katolických kostelů,⁷⁶ o které se mnohde⁷⁷ i zápasilo.⁷⁸

---

⁶⁷ Viz SPISAR, op. cit., str. 44–47.

⁶⁸ Viz tamtéž, str. 54. Jednota např. požadovala samosprávu církve vůči státu, úpravu otázek kolem patronátů, zavedení československé liturgie, úpravu studia kněží, klášterů, breviáře, církevní praxe, možnost pohřbu žehem, zdobrovolnění celibátu.

⁶⁹ Účelem Ohniska bylo nadchnout kněžstvo i laiky ohněm nadšení k reformování církve. Na jeho schůzi bylo 10. června 1919 přítomno asi 200 katolických kněží, kteří se zavázali, že budou pracovat na seznámení lidu a vlády s požadovanými reformami tak, aby byly prováděny zdola za pomoci lidu. Poměr mezi Jednotou a radikálním Ohniskem se vyostřoval. V září 1919 se stal pražským arcibiskupem Dr. Kordač a proti němu, jakožto odpůrci reformu, velmi ostře vystoupil list Právo národa (list radikálů Jednoty). V článku je Jednota vyzývána k protestu proti Kordačovi.

⁷⁰ Viz SPISAR, op. cit., str. 53–58.

⁷¹ Dekret ze dne 15. 1. 1920.

⁷² MAREK: op. cit., str. 85.

⁷³ Farský jako důvod svého rozchodu s církví udává spor s arcibiskupem Huynem při školní visitaci na reálce dne 21. 6. 1918. Tehdy se Farského žáci Huynovi smáli pro špatnou českou výslovnost při kázání a odpoledne došlo ke srážce četníků doprovázejících arcibiskupa s lidem.

⁷⁴ Viz KUBALÍK Josef: České křesťanství. Praha 1947, str. 202 – 205.

⁷⁵ K církvi československé jich odpadlo 108 a 61 si zvolilo civilní povolání. Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. X., díl 1, str. 99.

⁷⁶ Z toho v litoměřické diecézi celkem 8: Louny, Velká, Chožov, Přepere, filiální v Turnově, Všejanya, Solany a Jenišovice.

⁷⁷ Viz BUBEN: op. cit., str. 16. Jako příklad je možno uvést České Budějovice, kde byl 20. února 1921 v katedrále svěcen na biskupa Šimon Bárta. Světiteli byli arcibiskup Kordač, spolu s biskupy Grossem a Sedlákem. Během obřadu intronizace došlo paralelně k zabrání tamního seminárního kostela sv. Anny.

⁷⁸ Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. X., díl 1, str. 100.

Litoměřický Ordinariátní list z ledna 1922 varuje také před agitacemi adventistů. Uvádí, že tato sekta je ve své činnosti podporována penězi ze zahraničí, přičemž agitace zachvátila nejenom města, ale i venkov.⁷⁹

V červenci 1922 je všemi ordináři zveřejněna exkomunikace kněží, kteří se doposud hlásí ke spolku Jednota, přičemž v litoměřickém Ordinariátním listě jsou vypočítány právní následky této exkomunikace. Všichni kněží pak museli u svého vikáře písemně prohlásit, že exkomunikační dekret četli a že se mu podrobují.⁸⁰

Během deseti let, tj. do roku 1930, odešla z katolické církve téměř pětina věřících (asi 1,75 milionu lidí) a téměř 290 kněží.⁸¹ Ve stejném roce se však při sčítání lidu hlásí k církvi 73,5 % obyvatelstva Československa.

3.2 Protestantismus v Liběchově

Liběchovské panství v roce 1888 zakupuje protestant Henning baron von Arnim ze Saska a spravuje je spolu se svou dcerou Marií Louisou de Arnim, provdanou hraběnkou de Lippe-Bisterfeld-Weissenfeld. Tato šlechta je zároveň patronátním pánem zdejšího kostela a fary. K potřebám farní správy se většinou staví odmítavě a patronátní povinnosti neplní. Některá jednání jsou pak provázena i náznakem škodolibosti a neskrývaným pohrdáním. Na panství se díky protestantskému majiteli množí protestantští úředníci a později i na území farnosti volně docházejí protestantští kazatelé. Jejich útoky zcela bez ostychu zesilují. Tehdy farář Šorejs do memorabilie poznamenává „již v roce 1897 nastala hanebná a velezrádná štvance protestantská proti katolíkům v Čechách a v Rakousku. I v Liběchově to místní duchovní pocítil.“⁸²

K rozšíření protestantských bohoslužeb ve zdejší farnosti napomohla hraběnka Karla Thun-Hohensteinová, která k nim na tupadelském zámku propůjčovala kapli Panny Marie Bolestné (s právem veřejné celebrace).⁸³ Účelem bohoslužeb bylo šíření hnutí Los von Rom. Z tupadelského Slavína se do Liběchova přenesly díky zámeckým úředníkům. První taková bohoslužba se v přízemní kapli liběchovského zámku konala 25. října 1903. Bohoslužbu vedl pastor Čech z Vysoké. A další se zde konaly 1. a 22. listopadu a 8. prosince 1903. Tehdy již farář Šorejs napsal hraběnce de Lippe stížný list, kde zároveň vysvětluje, že se jedná o hnutí namířené nejenom proti katolíkům, ale také proti panující

⁷⁹ Viz OrdList: r. 1922, str. 107.

⁸⁰ Viz tamtéž, r. 1922, str. 177–179.

⁸¹ Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. X., díl 1, str. 97.

⁸² Memorabilie: str. 285.

⁸³ Viz tamtéž, str. 286. Zvláště pak jednoho kazatele poštvovala proti faráři Šorejsovi. Zámeček Slavín dokonce v roce 1900 prodala protestantům. Tím chtěla zajistit pokračování protikatolických akcí.

dynastii a ruší klid v Liběchově a že pro takové vystupování svých úředníků by sama hraběnka mohla mít mnoho nepříjemností. Na svou stížnost žádnou odpověď nedostal, hraběnka však vysokému pastrovi další působení zde nedovolila.⁸⁴

Ve snaze zdejší protestantismus nějak oživit, byl jedním zámeckým úředníkem do Liběchova pozván německý poslanec K. H. Wolf. Když však poslanec 21. února 1904 dorazil a zjistil, že zdejším farářem je jeho spolužák, neřečnil okázale a jeho výstup tak neměl žádný výsledek. Farář k tomu v pamětnici dodává: „jelikož chudý lid české i německé národnosti jest katolickému knězi zcela oddán.“⁸⁵

Podle nalezené knihy změn náboženství (Religionsveränderungen) v archivu liběchovské fary, provedl jsem výzkum výstupů z katolické církve ve sledovaném období (1890 – 1935). Z výsledků je sestavena následující tabulka, zachycující po jednotlivých letech (v neuváděných letech je stav nulový) počty vystupujících (pouze ti, kteří na území farnosti trvale bydleli). Zároveň je podchyceno, kam (ke komu) přestupovali:

TABULKA č. 1				
Výstupy z církve katolické v Liběchově (1890 – 1935)				
rok	k bezvěrectví	k evangelikům	k církvi čsl.	celkem
1890	-	-	-	-
1893		3		3
1895		1		1
1919	1			1
1920	3			3
1921	18	3	6	27
1922		1		1
1923	1		1	2
1924	15	1	3	19
1925	3			3
1926	8	5		13
1927			5	5
1932		4		4
1935	-	-	-	-
Suma:	49	18	15	82

⁸⁴ Dotčený pastor se proto snažil vyjednávat další bohoslužby s novým majitelem zámecké kaple v Tupadlích Salatným. Tomu se však, po liběchovských zkušenostech, vyhovět nechtělo. Obával se, že by to uškodilo jeho obchodům. Bohoslužby se pak pokoušel zajistit i další pastor z Litoměřic, ale pro malý počet souvěrců vše zaniklo. Viz tamtéž: str. 289–290.

⁸⁵ Tamtéž, str. 290.

Z tabulky lze vysledovat, že nejvíce výstupů se uskutečnilo k bezvěrectví (49) a to ve dvou vlnách, v roce 1921 a v roce 1924. Druhé místo zaujímají přestupy k evangelíkům (18), které se započaly již v roce 1893. K nově vzniklé církvi československé začaly věřící liběchovské farnosti přestupovat až v roce 1921, je jich však nejméně (15). Je také třeba pravdivě uvést, že určitá část se dříve, nebo později navrátila zpět ke katolictví, jak o tom svědčí zápisy v citované knize.

K období vzniku nové republiky farář do pamětnice poznamenává: „začátkem nové samostatnosti naší mnoho radostí jsme nezažili, neboť nevěrci a jinověrci nám hleděli život ztrpčiti jak náleží. Objevil-li jsem se v některé sousední farní obci, bylo po mne pokřikováno hnusnými nadávkami a dokonce i kamením házeno pro nic a za nic, jen proto, že bylo na mne vidět dle obleku, že jsem kněz.“⁸⁶ Je jasné, že místní svého katolického faráře znali. A ti co ne, poznali by jej podle oděvu.⁸⁷

V únoru 1921 probíhalo v Československu sčítání lidu. Farář Šorejs poznamenává, že v liběchovské farnosti bylo toto sčítání spojeno „s neslýchanou agitací pro vystupování z církve k sektě evangelické, československé a nevěrecké, neboli bezkonfesijní.“⁸⁸ Na podporu protestantismu byly do zdejších farních osad zaslány peněžité sumy a vysláni agitátoři, aby tu „provedly své jidášské dílo.“⁸⁹ Následkem takového působení vystoupilo zde z katolické církve celkem 49 osadníků a to většinou k bezvěrectví, 13 osob z Liběchova, jedna rodina z Ješovic a 35 lidí na Vehlovicích.⁹⁰ Podle výsledků sčítání má republika „10.384.860 římských katolíků, 532.608 katolíků řeckých a arménských, tedy celkem 10.917.468 katolíků, 902.083 evangelíků všech vyznání, 724.503 bez vyznání, 525.332 československých církevníků, 353.925 židů, 72.696 pravoslavných a 25.342 jiného vyznání. Je tedy v naší republice 80 % katolíků a 20 % jinověrců“, ⁹¹ zapisuje farář Šorejs.

Katolická církev nově vzniklé církvi československé vzdorovala. Ordinariátní list v únoru 1922 uvádí nařízení, kde se duchovním správám zakazuje vydávat správcům církve československé výpisy z matrik.⁹² Církev československá byla oprávněna vést své vlastní matriky teprve výnosem Ministerstva vnitra ze dne 5. července 1922.⁹³ Po vlně

---

⁸⁶ Tamtéž, str. 316.

⁸⁷ Viz OrdList: r. 1914, str. 695. Kněžím bylo přísně zakázáno přizpůsobovat se světské módě. Jejich oděv musel být barvy černé, nebo tzv. temně-tmavé (subobscuri). Tedy buď klerika, anebo klasický oblek. Nikdy samozřejmě nesměl chybět kolárek – lingulum.

⁸⁸ Je zajímavé, že bezvěrectví se v té době považuje za samostatnou sektu bezvěrců.

⁸⁹ Memorabilie: str. 320.

⁹⁰ Mimo vlastní farníky však jsou do tohoto počtu farářem zahrnuti také ti, kteří zde byli pokřtěni, neboť příslušný okresní úřad na zdejší faru zasílal o jejich vystoupení listinu, na jejímž základě se učinilo poznamenání v matrice. Co se týče místních, zde žijících farníků, viz tabulka č. 1.

⁹¹ Memorabilie: str. 321.

⁹² Viz OrdList: r. 1922, str. 127.

⁹³ Viz tamtéž, str. 198.

vystupování následovala vlna návratů. Způsob přijímání odpadlých zpět do katolické církve byl pak několikrát upravován.⁹⁴ Určité zklidnění náboženských poměrů v republice se slibovalo zákonem ze dne 23. dubna 1925 O vzájemných poměrech náboženských vyznání.⁹⁵

V roce 1935 žije ve zdejší farnosti 2.667 katolíků a 452 akatolíků (tj. židů, protestantů a bezkonfesijních). Z toho má Liběchov 1065 katolíků a 211 nekatolíků, Boží Voda 250/55, M.Hubenov 76/8, Ješovice 217/12, Tupadly 366/6, Vehlovice 416/136, Želízy 277/24.⁹⁶

---

⁹⁴ Např. ještě v červnu 1923 nebyly před státem platné veškeré sňatky „čechoslováků“ uzavřené v jejich náboženských obcích na území litoměřické diecéze. Zdejší náboženské obce totiž nesplnily příslušné konstitutivní požadavky ze strany státu. Dokonce katoličtí kněží měli doporučeno, aby toto nezákonné počínání svým věřícím oznámili. Viz tamtéž, r. 1923, str. 2830.

⁹⁵ Např. zákonem se určovalo vyznání dítěte, způsob vystoupení z církve, výkon duchovní správy, odpírání pohřbů a další. Jako zajímavost je nutno uvést § 15, kde se uvádí, že podle tohoto zákona se náboženským vyznáním rozumí také stav bez vyznání. Viz tamtéž, r. 1925, str. 501–504.

⁹⁶ Viz Catalogus: r. 1935.

4. LIBĚCHOVSKÁ FARNOST V LETECH 1890 – 1935

4.1 Bohoslužebný život

Podle liběchovské knihy ohlašní, kterou zavedl Šorejsův předchůdce farář Alois Albert, se o I. neděli adventní 30. listopadu 1890 při ohláškách oznamovalo: (tuto neděli) „odpoledne služby Boží o druhé hodině. Ve středu a v pátek jsou roráty a sice o půl sedmé hodině. Budoucí sobotu přijede nový pan farář, důstojný pán Václav Šorejs z Medonos a v neděli na to o půl jedenácté bude slaviti svou instalaci.“⁹⁷ Farář Šorejs nezaváhal ani chvíli a od prvního dne plně řídí život farnosti dál. Podle ohlašní knihy plynou bohoslužby jedna za druhou, včetně tradičních slavností a místních svátků, jako by ani k výměně faráře nedošlo.

Bohoslužebný život farnosti se dá rekonstruovat poměrně přesně. V adventu se za faráře Šorejse slavily rorátní mše svaté od 7. hodiny ranní. Zdobení adventního věnce se zde samozřejmě neznalo. Tento německý zvyk do Čech pronikl později. Svátky vánoční se počínaly tradiční „půlnoční“ mší, která bývala sloužena od půlnoci, anebo v některých letech se začínala mírně před půlnocí. O zvyku stavění jesliček a vánoční výzdoby jsem žádné zmínky nenalezl. Od roku 1902 však v boční lodi na epištolní straně kostela stál samostatný oltář s obrazem Narození Páně.⁹⁸ Až z pozdějších poznámek víme, že právě na něm se jesličky stavěly.⁹⁹ Můžeme tedy předpokládat, že zdejší farní obec se v těchto věcech nijak nelišila od obcí okolních. Na Hod Boží vánoční byla od 8. hodin sloužena česká a od 10. německá mše svatá. Poslední den v roce byl mnohá léta zakončován v 16 hodin děkovnou pobožností za veškerá dobrodíní minulého roku a Svátostným požehnáním.¹⁰⁰ Slavnou mší 1. ledna pak byl vítán rok nový. O Slavnosti Zjevení Páně, lidově zvané Tří králů, anebo i již den před tím, probíhalo tradiční svěcení soli, vody, křídly a kadidla.¹⁰¹ Při svátku Očišťování Panny Marie (lidově na Hromnice) se konalo posvěcení svící tzv. hromniček a průvod s hořícími svícemi kolem kostela.¹⁰²

Patrocinium farního kostela se slavilo vždy v den svátku sv. Havla (16.10.), ať připadl na neděli či na všední den.¹⁰³ Na druhý den (17.10.), anebo některý následující, sloužilo se slavné rekviem za všechny zemřelé ze zdejších farních osad a pak se farníci vydali

⁹⁷ Ohlašní kniha: 30. 11. 1890.

⁹⁸ Tento boční oltář Narození Páně a také protějškový oltář Božího hrobu darovala Terezie Fialová r. 1902. Viz Memorabilie: str. 287.

⁹⁹ Uvádí to zdejší farář Karl Krause ve svém německy psaném inventárním seznamu s popisem kostela (osm listů formátu A4, strojopis ze dne 27. 7. 1945).

¹⁰⁰ Viz Ohlašní kniha: 27. 12. 1891.

¹⁰¹ Viz tamtéž, 1. 1. 1893.

¹⁰² Viz tamtéž, 24. 1. 1892.

¹⁰³ Viz tamtéž, 9. 10. 1892.

společným průvodem na hřbitov k další pobožnosti.¹⁰⁴ V neděli 16. října 1892 byl slaven nejenom svátek sv. Havla, ale po mši svaté bylo také zpíváno *Te Deum* k oslavě čtyřsetletého výročí objevení Ameriky. Odpoledne pak byla konána pobožnost s prosbami, aby Bůh uchránil obec od nákazy cholery. Posvěcení liběchovského chrámu mělo být, dle usnesení obce, slaveno v neděli po sv. Martinu,¹⁰⁵ ale po většinu pozdějších let se na vlastní posvícení jaksi zapomínalo a slavilo se říjnové posvícení společné, tzv. císařské.

Jednotlivé osady farnosti slavily také takzvané „slibní dny“.¹⁰⁶ Ty povětšinou vznikaly na základě nějaké významné události, třeba i neštěstí, která pak byla u místních osadníků spojena s vědomím zvláštní Boží ochrany.¹⁰⁷ Obce každoročně v tento den obnovovaly své závazky vůči Bohu, tj. osadníci obce znovu příslibovali slavit svátek světce onoho dne, bude-li je také Bůh nadále ochraňovat.¹⁰⁸ Liběchov svůj slibní den slavil 1. května o tehdejší svátku sv. Filipa a Jakuba.¹⁰⁹ Obec se každoročně shromažďovala při ranní slavné mši svaté a odpoledne znovu, kdy se po požehnání vyšlo s křížem a korouhvemi procesím do kaple Panny Marie Pomocné na Boží Vodě.¹¹⁰ Tento den byl dodržován pravidelně, pouze v roce 1899 byla slavnost „z politických důvodů“ přesunuta na 4. května.¹¹¹ Obec Želízy a společně s ní i Malý Hubenov, měly svůj slibní den 19. března o svátku sv. Josefa,¹¹² kdy se slavným procesím ze své obce přicházeli do liběchovského kostela.¹¹³ Slibní den obce Ješovické připadal na 25. květen, tehdejší svátek sv. Urbana.¹¹⁴ Slaven byl mši sv. v Liběchově a následným procesím do polí.¹¹⁵

Tupadelští svůj slibní den slavili o svatém Jakubu, tedy 26. července.¹¹⁶ Díky vzpomínkám paní Gertrudy Cedrychové se nám dochoval popis jeho slavení. Obec v ten den putovala procesím do Liběchova. Procesí bylo provázeno dechovou kapelou, společným zpěvem a hlasitými modlitbami. Po slavnostní mši se procesí ubíralo zpět. Muzikanti po návratu obdrželi v tupadelském hostinci „u Wernerů“ zdarma oběd a od 14. hodin slavnost pokračovala procesím k nedalekým božím mukám, které stojí za obcí u silnice na Horní Vidim. Zde se vykonaly prosebné modlitby za počasí, za úrodu, ochranu obce a za zemřelé sousedy. Modlitby vždy vedl některý ze starších mužů obce. Po návratu

---

¹⁰⁴ Viz tamtéž, 16. 10. 1892.

¹⁰⁵ Viz tamtéž, 9. 10. 1892.

¹⁰⁶ Německy: Gelöbnstag

¹⁰⁷ Např. zázračná záchrana životů při velkém požáru na přímluvu světce atp.

¹⁰⁸ Důvod tohoto data se však nepodařilo zjistit u žádné z osad zdejší farnosti.

¹⁰⁹ Viz *Missale romanum* 1913.

¹¹⁰ Viz *Ohlašní kniha*: 26. 4. 1891.

¹¹¹ Viz tamtéž, 30. 4. 1899.

¹¹² Viz *Missale romanum* 1913.

¹¹³ Viz *Ohlašní kniha*: 19. 3. 1893.

¹¹⁴ Viz *Missale romanum* 1913.

¹¹⁵ Viz *Ohlašní kniha*: 22. 5. 1892.

¹¹⁶ Viz tamtéž, 25. 7. 1897.

do vsi se slavnost zakončovala tancovačkou od 15. hodin v hostinci.¹¹⁷ Ve Vehlovicích připadal slibní den na 11. prosince, na svátek papeže sv. Damase I.¹¹⁸ a slavil se tak ještě v roce 1914.¹¹⁹ Avšak na posledním listě ohlašni knihy z roku 1915 je slibní den Vehlovic opraven na svátek sv. Martina 11. listopadu.¹²⁰

Farářem Šorejsem byla obnovována a velmi podporována eucharistická úcta. Výstav Nejsvětější svátosti se ve zdejší kostele konal opravdu velmi často. První čtyřicetihodinový se za faráře Šorejse konal 6.-7. prosince 1896. A jeden z několika dalších např. 9. září 1917. Instrukce uváděné v Ordinariátním listě k takovému výstavu nařizují, že má být zahájen zpívanou mší svatou, votivní „de Sanctissimo Sacramento“, bez Gloria a Credo. Dále je povinné užití kadidla, písně Tantum ergo a litaní k Nejsvětějšímu Srdci Ježíšovu. V ty dny se také mají shromáždit všichni farníci ke svatému přijímání. V den výstavu má být konáno kázání, přičemž Sanctissimum je během této promluvy zakryto slabou rouškou a kazatel si samozřejmě nesmí pokrývat hlavu. Závěr celé slavnosti má být opět důstojný a impozantní. Bohoslužba je zahájena vyzváněním všech zvonů, v kostele ať svítí všechny svíce a všechna elektrická světla (a to je instrukce z období války). Po kázání se v tento den všichni modlí litanie k Božskému Srdci Ježíšovu a přidají modlitby za církve, za papeže, biskupa, císaře, za všeobecné potřeby a nakonec za mír. Pak následuje průvod s Nejsvětější svátostí kolem kostela, za zpěvu hymnu Te Deum a zvonění zvonů. Po návratu a předepsaných modlitbách se udělením svátostného požehnání slavnost výstavu končí. Vpravdě impozantní. Farář pak byl povinen podat na biskupství písemné hlášení o průběhu slavnosti.¹²¹ Celodenní výstav konaný 28. května 1922 byl ohlašován takto: „věřící se žádají, aby se četně účastnili této pobožnosti. Doba, ve které žijeme, žádá od nás, abychom učinili zadost za veškeré urážky božskému Spasiteli v Nejsv. svátosti přítomnému.“¹²² Jeden z mnoha dalších celodenních výstavů proběhl také 23. března 1926.¹²³ Aby se v kostele mohli vystřídat všichni farníci, byla sestavena tabulka, podle které na jednotlivé farní osady připadl určitý čas. Například pro celodenní výstav konaný 29. května 1927 byl rozpis následující: „osadníci z Vehlovic od 10. do 11. hodin, z Liběchova od 11. do 12., z Boží Vody od 12. do 13., z Ješovic od 13. do 14., z Želíz od 14. do 15., z Hubenova od 15. do 16., z Tupadel od 16. do 17. hodiny. Zakončení výstavu je v 19. hodin.“¹²⁴ V ostatních letech býval rozpis časů podobný.

---

¹¹⁷ Viz Interview s G. Cedrychovou ze dne 8. 5. 2006.

¹¹⁸ Viz poslední list Ohlašni knihy.

¹¹⁹ SOKA Mělník, fond č.278, Farní úřad Liběchov: sbírka ohlášek, viz zápis před ohláškami 19. 7. 1914.

¹²⁰ Viz tamtéž, sbírka ohlášek, kniha z r. 1915.

¹²¹ Viz OrdList: r. 1918, str. 718–723.

¹²² SOKA Mělník, Fú.Liběchov: sbírka ohlášek.

¹²³ OrdList: r. 1925, str. 519.

¹²⁴ SOKA Mělník, Fú.Liběchov: sbírka ohlášek.

Tradiční Boží Tělo bylo farností slaveno s velkou pompou, jistě stejně jako v jiných farnostech té doby. Po zpívané slavné mši sv. se průvod s Nejsvětější svátostí nesenou pod baldachýnem, doprovázen kadidlem, muzikou, spolky s korouhvemi, družičkami s květy a farníky, nábožně pomalu ubíral ke čtyřem venkovním oltářům, nazdobeným čerstvými břízkami a květy. Božítělové procesí se vodívalo od farního kostela přes město a náměstí do zámeckého parku a zpět do kostela, jindy zase cestou od farního kostela kolem kaplí k hornímu kostelíčku. Ještě v ten den odpoledne pak bylo vykonáno zvláštní Svátostné požehnání a také po celý následující oktáv byly v kostele slouženy mše svaté – přímo před vystavenou Oltářní svátostí.¹²⁵ Naopak slavnost Božího Těla v roce 1918 byla slavena chudě, procesí bylo bez muzikantů, neboť i přes nabízené peníze nebylo možno žádné obstarat.¹²⁶

Zbožnost věřících si vyžádala, a konalo se tak ve většině farností, nedělní odpolední Svátostné požehnání. V Liběchově bylo konáno téměř každou neděli od 14. hodin a mnohdy se po něm ještě zpovídalo.¹²⁷ Odpolední požehnání bylo také někdy spojeno s další pobožností, třeba za veřejné potřeby.¹²⁸ Konávalo se i ve všední dny, pokud na ně připadl svátek světce, který byl liběchovskou farní obcí zvláště ctěn. Například sv. Alois, sv. Florián, sv. Josef, sv. Václav a další.¹²⁹ Devítisetleté výročí mučednické smrti svatého Vojtěcha, prvního českého biskupa a zemského národního patrona, připadlo roku 1897 na neděli 26. dubna. Liběchovští se k celonárodním oslavám připojili slavnou mší svatou a při odpolední pobožnosti bylo navíc zpíváno *Te Deum*.¹³⁰ Svatý Antonín Paduánský, kterému je v kostele zasvěcen jeden z bočních oltářů, se zde také velmi slavil, zvláště pak v roce 1898, kdy uplynulo 700 let od jeho smrti.¹³¹ Dušičkové požehnání se konávalo až od 17. hodiny, pak následoval večerní průvod na hřbitov, kde se farnost dále modlila za věrné zemřelé.¹³²

Procesí a putování, bývala všeobecně přijímanou a oblíbenou formou vyjádření nejenom slavnostnosti chvíle, ale i vyjádřením kajícího a prosebního. O takzvaných „prosebných dnech“, či jinak nazývaných dny „suché“, či „kvatembrové“ (tj. čtvrtletní), konala se procesí do polí.¹³³ Vyprošovala se při nich nejenom hojná úroda, příhodné počasí pro růst i sklizeň a pokojné časy pro další žití, ale také se při nich konaly prosby za kněžská a

---

¹²⁵ Viz Ohlašni kniha: 28. 5. 1891.

¹²⁶ SOkA Mělník, Fú.Liběchov: viz sbírka ohlášek.

¹²⁷ Viz Ohlašni kniha: 22. 3. 1891.

¹²⁸ Např. byla nařízena pobožnost za šťastný výsledek voleb do říšské rady. Viz Ohlašni kniha: 22. 2. 1891.

¹²⁹ Viz tamtéž, 14. 6. 1891 (sv. Alois), nebo 28. 9. 1891 (sv. Václav) a 28. 9. 1892 dokonce dvě mše, česká a německá.

¹³⁰ Viz tamtéž, 19. 4. 1897.

¹³¹ Viz tamtéž, 14. 8. 1898.

¹³² Viz tamtéž, 1. 11. 1891.

¹³³ Viz Ohlašni kniha: 23. 5. 1897.

duchovní povolání a další. Po ranní mši svaté se vycházelo procesím s modlitbou do polí. Procesí v Liběchově chodila směrem k Boží Vodě, k Ješovicím a směrem na Vehlovice.¹³⁴ O kvatembrovou středu, pátek a sobotu byl zachováván „čtvrletní půst“.¹³⁵

Půst se dříve zachovával mnohem častěji než dnes. Přísný půst byl stanoven na Popeleční středu, pátky tzv. velkého čtyřicetidenního postu, pátky čtvera suchých dní, na poslední tři dny pašijového týdne, o pátky adventní, sobota před Svatodušní nedělí, o Štědrý den a na den před slavností Všech svatých. Od svého předchůdce převzal farář Šorejs způsob ohlašování postu, ve kterém se ku příkladu vyzývá „ruce mají se postiti, zdržující se od nespravedlivého jmění a nohy mají se postiti, nechodíce k neslušným radovánkám“, nebo „což by nám to prospělo, kdybychom maso zvířat nejedli, ale jako lita zvěř dobré jméno bližního trhali“, anebo „zdržující se nejen jídla, zvláště masitého, nýbrž i hříchu, zlých návyků a náklonností, dosáhneme života věčného.“¹³⁶

Další ze zde slavených pobožností je postní Křížová cesta. První Křížové cesty se u nás sice staví již v baroku¹³⁷, zvláště pak na poutních místech, ale teprve od první třetiny 19. století proniká tato pobožnost do všech farností. Od konce probuzeneckého období bychom nenalezli kostel, kde by si křížovou cestu nepořídili.¹³⁸ Liběchovští tuto pobožnost konali společně u kaplí Křížové cesty vedoucí k hornímu kostelíčku sv. Ducha pravidelně, vždy odpoledne o Květné neděli.¹³⁹ Soukromě, ze zbožnosti, nejspíše i v některé jiné dny, obzvláště ve Svatém týdnu. Avšak do farního kostela sv. Havla byly obrazy jednotlivých zastavení pořízeny až v únoru 1896, kdy sem zarámované tiskové obrazy darovala paní baronka Anna Dobřenská.¹⁴⁰

Celá farnost se radovala také o další významné dny. Kupříkladu láska k papeži byla demonstrována zpívanou mší svatou a hymnem Te Deum ve výroční den volby papeže, anebo při jeho životní jubileu.¹⁴¹ Stejně tak i všeobecné lnutí lidu k císaři. V den císařsko-královských narozenin se zde také konaly slavné bohoslužby. Jedny z mnohých ohlášek zněly takto: „V úterý (18. 8. 1891) se slaví pamětní den narození Jeho Veličenstva našeho císaře a krále Františka Josefa I., pročež se slavné služby boží v 8 hodin odbývati budou, ku kterým se slavné zastupitelstvo obecní, jakož i páni úředníci a učitelové zvou – školní mládež má se přede mší sv. ve škole shromážďiti.“¹⁴² Zastupitelstvo se shromažďovalo na obci, úředníci na zámku a učitelé s dětmi ve škole, společně pak průvodem přicházeli do

¹³⁴ Viz tamtéž, 15. 5. 1898.

¹³⁵ Viz tamtéž, 30. 5. 1898.

¹³⁶ Viz tamtéž, vložený lístek s vyhlášením postu z r. 1890.

¹³⁷ V Liběchově vystavěna r. 1720.

¹³⁸ Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. IX., díl 1, str. 79.

¹³⁹ Viz Ohlašni kniha: 10. 4. 1892.

¹⁴⁰ Viz tamtéž, 23. 2. 1896.

¹⁴¹ Viz tamtéž, 14. 2. 1892.

¹⁴² Tamtéž, 16. 8. 1891.

kostela. V neděli 21. srpna 1898 se u příležitosti výročí 50. let panování Jeho Veličenstva sloužila v liběchovském zámeckém parku od 11. hodin dokonce mimořádná polní mše.¹⁴³ Oslavy tohoto celostátního jubilea se vrcholily ve čtvrtek 31. listopadu 1898, kdy byla v kostele sloužena od 8. hodin mše a odpoledne pak od 14. do 16. hodin probíhal výstav Nejsvětější svátosti. Na zakončení oslav se večer od 17. do 18. hodin (po celou hodinu) vyzvánělo všemi zvony a na druhý den, v pátek, byl zrušen půst od masa.¹⁴⁴ Opomíjeny nebyly samozřejmě ani císařovy jmeniny na sv. Františka¹⁴⁵ a ani listopadové jmeniny císařovny Alžběty – Sisi.¹⁴⁶ Obojí bylo slaveno se stejným pohnutím, za účasti celé farní obce. V pátek 17. září 1898, v den pohřbu zavražděné císařovny Sisi, se po celé zemi od 16. hodin zvonilo všemi zvony k všeobecné modlitbě poddaných. Rekviem za císařovnu se v Liběchově konalo v pondělí 19. září¹⁴⁷ a bylo pak slouženo i nadále, každoročně o svátku sv. Alžběty.¹⁴⁸

Nový císař Karel I. pak rozhodl konat slavení narozenin a jmenin císaře (17. 8. a 4. 11.) a císařovny (27. 4. a 9. 5.) vždy při oficiálních bohoslužbách ve všech farních a veřejných kostelích monarchie, za účasti úřadů. Školní děti dostávaly v tyto dny volno.¹⁴⁹

Po pádu monarchie byly slouženy slavné bohoslužby u příležitosti vzniku republiky a jeho výročí. První Te Deum ke vzniku republiky bylo v Liběchově slouženo 3. listopadu 1918. První výročí v r. 1919 bylo ohlašováno: „v úterý 28. října se slaví výroční památný den dosažení naší politické samostatnosti, pročež v pondělí večer o půl šesté se bude všemi zvony vyzváněti a v úterý o půl deváté ráno budou slavnostní služby Boží s Te Deum, ku kterým se tímto všichni zvou.“¹⁵⁰ Kázání bylo na téma: „o samostatnosti našeho národa a základu slibů spravedlnosti dle zákona Božího.“¹⁵¹ Obdobně tak bylo slaveno i v dalších letech. V r. 1921 dokonce s dispensí od postu od masa, neboť 28. říjen připadl na pátek.¹⁵² A bylo pamatováno i na presidenta. Dne 7. března 1930 byla sloužena mše sv. u příležitosti Masarykových 80. narozenin. Úmysl této mše zněl: „na dobrý úmysl, pro všeobecné dobro našeho státu a sociálního míru.“¹⁵³

Veškeré oznamy a ohlášky daly se v kostele výlučně z kazatelny. Všechny, které měly zaznít, byly farářem připraveny a předem pečlivě zaneseny do Ohlašni knihy, anebo se četly z příslušného věstníku, např. Ordinariátního listu. Z kazatelny tak bylo možno slyšet

¹⁴³ Viz tamtéž, 14. 8. 1898.

¹⁴⁴ Viz tamtéž, 27. 11. 1898.

¹⁴⁵ Viz tamtéž, 2. 10. 1892.

¹⁴⁶ Viz tamtéž, 15. 11. 1896.

¹⁴⁷ Viz tamtéž, 16. 9. 1898.

¹⁴⁸ Viz tamtéž, např. 18. 11. 1900.

¹⁴⁹ Viz OrdList: r. 1917, str. 431.

¹⁵⁰ SOkA Mělník, Fú.Liběchov: sbírka ohlášek, 26. 10. 1919.

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Viz tamtéž, 23. 10. 1921.

¹⁵³ Tamtéž, 7. 3. 1930.

nejenom pořad bohoslužeb v nastávajícím týdnu a o příští neděli jako je tomu dnes, ale věřícím se, na příkaz církevních a státních úřadů, ohlašovalo a sdělovalo např. o nutnosti šetření palivem, o potřebě kvalitnějšího obdělávání půdy, exkomunikační výnosy a další. Kde jinde, než z kazatelen byla pod vedením církevních a státních představených konána také osvěta např. ve věcech hromadného očkování proti šířící se nákaze neštovic atp.¹⁵⁴ Z kazateln se však někdy snesla ohlášení, která u naslouchajících farníků mohla vyloudit i úsměv na rtech. Několik příkladů z liběchovské knihy ohlašni uvádím:

„Od jednoho chudého člověka byl jsem požádán ohlásiti, že ztratil na cestě z Šopky k Vehlovicům peníze, kdo je našel ať je odevzdá na faře.“¹⁵⁵ „Prostřednictvím jednoho pána bylo mi odevzdáno 5 zlatých co výtěžek jedné zábavy, která byla k oslavě narozenin Jeho Veličenstva odbývána. Tyto peníze mají býti mezi chudé zdejší osady rozděleny, pročež kdož z chudých chce podělen býti z tohoto obnosu, ať se po svatém požehnání dostaví do fary.“¹⁵⁶ „Po cestě z liběchovského nádraží do Želíz byl ztracen zlatý prsten s drahokamem. Nálezce se žádá, by jej u zdejšího farního úřadu odevzdal. Odměna bude ceně tohoto prstenu přiměřena.“¹⁵⁷ A nakonec ohláška snad nejúsměvnější: „Ve svátek Všech svatých ztratil někdo modlitby na hřbitově, kdo je našel, žádá se, aby je přinesl na faru.“¹⁵⁸

4.2 Visitace a biřmování

Liběchovská memorabilie, nebo-li kniha pamětní (pamětnice), je také dokladem každoročně konaných visitací.¹⁵⁹ Visitace se konaly po farnostech v celé diecesi a biskupstvím byly v rámci každého vikariátu plánovány¹⁶⁰ s ročním předstihem. U příležitosti visitací se vždy shromáždila celá farní obec, nejenom v kostele, ale přijel-li pan visitátor¹⁶¹ např. vlakem, byl zástupci farnosti očekáván již na nádraží a cestou do kostela aktivně provázen. Cesta se vyzdobila březovými ratolestmi, nebo chvojím a na důkaz radosti

---

¹⁵⁴ Viz OrdList: r. 1919, str. 980.

¹⁵⁵ Ohlašni kniha: 26. 5. 1895.

¹⁵⁶ Tamtéž, 25. 8. 1895.

¹⁵⁷ Tamtéž, 23. 8. 1896.

¹⁵⁸ Tamtéž, 6. 11. 1898.

¹⁵⁹ Visitací konající vikář (visitátor) se na důkaz provedené kontroly podepisoval ve všech úředních knihách farností. Při visitaci biskupské se podepisoval buď sám biskup, anebo některý z členů jeho doprovodu.

¹⁶⁰ Viz OrdList.

¹⁶¹ Visitátor měl všeobecným církevním a diecézním partikulárním právem dáno za povinnost provádět při visitaci např. kontrolu stavebního stavu a čistoty kostela, fary a ostatních církvi patřících objektů a hřbitova, ale také výzdobu a čistotu svatostánku, oltářů, kostelního prádla, bohoslužebných nádob, správnost inventářů, vedení účtů, matrik a veškeré farní administrativy, kontrolu výuky a znalostí náboženství u školní mládeže a další povinnosti. Některé visitace konal pověřený kanovník, či vikář a některé osobně sídelní biskup. To se pak, ve většině případů, po předchozím veřejném přezkoušení mládeže z katechismových znalostí, zároveň udílela svátost biřmování.

a náboženské oddanosti třeba i zbožnými nápisy. V kostele se pak sloužila slavná mše sv., nebo alespoň konala pobožnost. Po visitační prohlídce, která nebyla pouze formální, ale skutečná a mnohdy i přísná, byl na faře podáván oběd, či jiné občerstvení. Ke stolu se zvalo místní i okolní panstvo, představitelé obce, významní a zasloužilí farníci a někdy, zvláště při visitaci biskupské, i další spřátelení duchovní z okolí. Předem muselo být počítáno, pokud by se visitace protáhla, kam pana visitátora uložit k noclehu. Poskytnutí čehokoli a posloužení čímkoli, si zbožní farníci tehdy pokládali za velikou čest a farář a všichni obyvatelé se velmi snažili, aby nebylo nalezeno žádného nedostatku, či pochybení.

V liběchovské farní memorabilii je mnoho zápisů o takto konaných visitacích. První biskupská visitace se zde po nástupu faráře Šorejse odbyvala 15. října 1892. Farář se snažil uchystat všechno dle zvyklostí. Jeho pozvání přijali a do Liběchova se ze sousedství dostavili hrabě Josef Černín z Vidimi a hraběnka Karola Thun-Hohensteinová (tehdy se ještě neprojeví jako protestantka). Velkou ranou a prvním zklamáním novému faráři však bylo, že „liběchovský pan hrabě odepřel, aby pan biskup Dr. Emmanuel Jan Schöbel bydlet směl v zámku.“¹⁶²

V červnu válečného roku 1915 koná litoměřický biskup Msgre. Josef Gross visitaci mělnického vikariátu. Liběchovskému faráři bylo oznámeno, že by se zde biskup mohl rozhodnout přenocovat, proto farář okamžitě, pro nedostatek místností na faře, píše hraběcí vrchnosti prosbu o ubytování biskupa v zámku. Den před zahájením visitace dostává od ředitele panství A. Goldbacha zprávu, že „Její Osvícenosti paní hraběnce z Lippe je velice líto, že nemůže veledůstojného pana biskupa v zámeckých prostorách přijmout, neboť vzhledem k jejím cestám jsou komnaty nevybavené a přípravy nelze stihnout.“¹⁶³

U příležitosti biskupských visitací se povětšinou udílela i svátost biřmování. Tak byla v roce 1892 několikaměsíční pečlivá příprava biřmovanců zakončena zpovědí a společným svatým přijímáním, den před příjezdem biskupa. V den příjezdu biskupa se pak biřmovanci museli shromáždit se svými kmotry v kostele již o půl sedmé, kde byla po příchodu biskupa sloužena mše sv. s krátkým kázáním. Následovalo veřejné přezkoušení biřmovanců a pak vlastní biřmování. Biřmování se tedy udílelo mimo mši svatou. Slavnost zakončila společná pobožnost za zemřelé a generální visitace kostela. Biskup pak na místní faře přijímal gratulanty a žadatele, tzv. udílel audience – jak se tehdy říkalo.¹⁶⁴

---

¹⁶² Memorabilie: str. 279.

¹⁶³ Tamtéž, str. 305. Žádost však hraběnka ani nemohla vidět, vyřizoval ji správce sám.

¹⁶⁴ Viz Ohlašni kniha: 11. 9. 1892.

Díky dochované Matrice biřmovanců¹⁶⁵ liběchovské farnosti zahrnující období let 1878 – 1934, bylo možno sestavit následující tabulku:

TABULKA č. 2 Biřmování v Liběchově (1878 – 1934)			
<i>datum biřmování</i>	<i>počet biřmovanců</i>	<i>udělovatel</i>	<i>zde farářem</i>
21. 5. 1878	102	kard. Schwarzenberg	A. Albert
31. 5. 1881	245	sídelní biskup Frind	dtto
15. 9. 1892	299	sídelní biskup Schöbel	V.J. Šorejs
5. 7. 1904	456	sídelní biskup Schöbel	dtto
4. 7. 1915	441	sídelní biskup Gross	dtto
15. 5. 1925	343	světící biskup Čech	dtto
26. 5. 1934	315	sídelní biskup Weber	dtto

Například při visitaci 5. července 1904 sešlo se v Liběchově 456 biřmovanců a biřmovat se muselo před kostelem.¹⁶⁶ Jedno z dalších biřmování se konalo v květnu 1925. Tehdy sem zavítal Šorejsův konseminarista, litoměřický světící biskup Msgre. Antonín Čech. Doprovázeli jej Msgre. Varhulík, nebuželský děkan Půlpán, štětský děkan Růžička, vetelský děkan Reiter, šopecký¹⁶⁷ farář Slavík a superior mělnických kapucínů P. Vysloužil. K biřmování se přihlásilo 343 biřmovanců. Po všech obřadech se duchovenstvo sešlo na faře u tabule, ke které byl pozván i majitel panství pan Ing. František Homolka a dobrodinec prof. Antonín Fingerland, jehož choť zde všechny obsluhovala.¹⁶⁸ Biskup Čech také na Liběchově přespál a druhého dne odejel autem na Vysokou. A jak farář v pamětnici sděluje: „svým laskavým, skromným jednáním zanechal u všech farníků zdejších velmi příznivou vzpomínku.“¹⁶⁹

4.3 Kaplani a výpomoc ve správě

V letech 1898 – 1899, během vyšetřování krádeží panského ředitele A. Grasse, zakusil farář Šorejs mnoho nepříjemností, jak sám o sobě píše: „ze kterých jsem až dosud na tomto místě svém vůbec nevycházel, ačkoliv povinnosti své svědomitě se vynasnažuji plniti.

¹⁶⁵ SOKA Mělník, fond č.278, Farní úřad Liběchov: Firmungs-Protokoll vom Jahre 1878 bis 1925, 1934.

¹⁶⁶ Viz Memorabilie: str. 293.

¹⁶⁷ Pšovka u Mělníka.

¹⁶⁸ Viz Memorabilie: str. 334.

¹⁶⁹ Tamtéž, str. 335.

Doufám, až bude kaplanské místo obsazeno, že budu od nepříjemností alespoň poněkud ušetřen, avšak člověk se často i ve svých přátelích zmýlí.¹⁷⁰

Po mnohaleté vakaci byl očekávaný kaplan na zdejší faru dosazen 1. září 1899. Stal se jím Josef Procházka.¹⁷¹ Byl to Čech, narozený 25. února 1872 v Mladé Boleslavi a vysvěcený 7. července 1895 v Litoměřicích. Vystřídal již kaplanská místa v Březně u Mladé Boleslavi a v Nepomyšli.¹⁷² V Liběchově se ujal výuky náboženství a téměř rok a půl ulehčoval faráři Šorejsovi v jeho těžké službě. V únoru 1901 byl přeložen na další místo, do Dlažkovic.¹⁷³

Od 1. září 1908 je kaplanem v Liběchově ustanoven František Vencl. Do Liběchova přichází, aby se tu poněkud zotavil.¹⁷⁴ Koncem listopadu je přeložen do Dolního Bousova u Sobotky, kde nadále kaplanuje.¹⁷⁵ Na faráře musel udělat Vencl opravdu dobrý dojem, protože i nadále spolu udržují přátelské vztahy. I z Dolního Bousova kaplan Vencl ochotně pomáhá odsluhovat liběchovské nadační mše sv.¹⁷⁶ Mešních nadací totiž bylo jen u zdejšího farního kostela 504.¹⁷⁷

Jiný kaplan se již v Liběchově za Šorejsova působení neobjevuje. Jedinou výjimkou je období během měsíce listopadu v roce 1923, kdy po velmi těžkém nachlazení bronchitidou onemocněl rozedmou plic a astmatem, a takto byl z pověření biskupské konsistoře zastupován štětským kaplanem Bedřichem Mokráčkem. V ty dny, zapisuje farář do pamětnice, „zdejší osadníci pocítili poprvé jevící se nedostatek kněžstva, neboť pro Liběchov nebylo lze ustanoviti zvláštního kaplana.“¹⁷⁸

4.4 Farní hospodaření

Kněžský plat, zvaný kongrua, byl sice z pokladny Náboženské Matice poskytován, avšak pouze těm kněžím, jejichž fara náležela pod takzvaný mateční patronát. Hlavním zdrojem kněžského příjmu té doby (již neuvažujeme někdejší desátek) byly výnosy tzv. erekčních nadací zastávaného benefícia, případně pak výnosy stipendií dalších nadačních mší (byly-li jaké) a ze stipendií persolvovaných mší objednávaných farníky. Jedinou možností přílepení byl výnos vlastního snažení se na farské zahradě, či na případných církevních

---

¹⁷⁰ Memorabilie: str. 285.

¹⁷¹ Viz tamtéž, str. 285.

¹⁷² Viz Catalogus: r. 1897.

¹⁷³ Viz Memorabilie: str. 285.

¹⁷⁴ Vždyť Liběchov té doby je znám jako lázeňské a výletní místo.

¹⁷⁵ Viz Memorabilie: str. 297.

¹⁷⁶ Např. dopisem z 24. 12. 1909 potvrzuje persolvaci 56 intencí za rodinu hraběte Pachtu a Sofii Kaiplínovou, včetně rozpisu příslušných dní, kdy se mše sv. sloužily.

¹⁷⁷ Viz Memorabilie: str. 321 a také z dochované korespondence liběchovského farního archivu je zřejmé, že Šorejsovi takto pomáhali i další kněží.

¹⁷⁸ Tamtéž, str. 328.

polích, z nichž některá mohla být oficiálně určena za jeho kongruu. Takovému hospodářství musel věnovat náležitou péči. Dále již přicházejí v úvahu jen milodary patrona a jiných dobrodinců. Státní plat byl kněžím za Rakouska postupně upravován až zákony v letech 1885 – 1911.¹⁷⁹

Knihy liběchovských kostelních účtů zachovaná pro období 1900 – 1936, může dobře posloužit k nahlédnutí do systému tehdejšího hospodaření a účetnictví. Účetní rok je vždy uveden zůstatkem z hospodaření roku předchozího, pak následuje položkový výpis příjmů daného roku a jejich součet. Položkový výpis vydání se začíná platbami pro kněze, pro kostelníka, ministranty a pro chudé a pak následují náklady na kostelní potřeby, daňové odvody, pojistky, odměny (zvoníkovi a účetnímu), souhrn všech vydání a jejich součet. Nyní je vypočítán zůstatek a suma rozčleněna v rozvaze na příští rok. V jednotlivých obdobích se pořadí položek jen mírně mění. Hospodaří se s příjmem pohybujícím se od 66.063 korun v roce 1900 až k příjmu 74.445 korun v roce 1935. Výdaje se tu pohybují podle toho, zda se konaly nějaké opravy, například v roce 1901 činily 19.325 korun, avšak každoroční běžné výdaje se pohybovaly do 4.000 korun. Vyúčtování vždy bylo přezkoušeno a podepisováno patronátním komisařem a při visitacích visitátorem. Do roku 1923 včetně, jsou veškeré účty vedeny německy.¹⁸⁰ Nařízením pražského c. k. místodržitelství ze dne 28. prosince 1899, bylo na všech farách povinně zavedeno účtování v korunové měně, namísto dosavadních zlatých a krejcarů. Od 1. ledna 1900 tak muselo být vedeno veškeré účetnictví farního, zádušního i nadačního majetku.¹⁸¹

Z nalezených konceptů účetnictví mohu pro zajímavost uvést, že v roce 1926 obdržela paní Antonie Jelínková za čistění, správkou a žehlení kostelního prádla 60 K. a za olej pro věčné světlo bylo vyplaceno 120 K. O rok později stál olej pro věčné světlo již 220 korun. V roce 1932 bylo za věčné světlo vyplaceno 235,20 Kč, přičemž za olej 225,60 Kč. a za knůtky 9,60 Kč. Olej se kupoval u kupce Františka Zborníka v Liběchově.¹⁸² Mešní víno odebírala farnost od místního panského vinařství. Dne 27. března 1931 sděluje konsistoř, že nemá žádných námitek, aby vinařství liběchovského velkostatku nadále dodávalo patronátním kostelům mešní víno, je však třeba složit příslušnou přísahu, že jako mešní bude označováno výlučně hroznové víno vlastní výroby. Žádanou přísahu správce sklepů

---

¹⁷⁹ Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. IX., díl 1, str. 117–120: I. zákon ze 19. 4. 1885, II. zákon z 1. 5. 1889, III. zákon z 13. 4. 1890, IV. zákon z 7. 1. 1894, V. zákon z 19. 9. 1898 s definitivní úpravou kněžského platu podle tříd a let, dále VI. zákon z 24. 2. 1907 se zvýšením minimálního příjmu a výslužného, VII. zákon z r. 1911 byl poslední úpravou z Rakouska.

¹⁸⁰ Rechnung, der Pfarrkirche Sct. Galli in Liboch.

¹⁸¹ Viz Kurendy: r. 1899, str. 681.

¹⁸² SOKA Mělník, fond č.278, Farní úřad Liběchov: viz koncepty farního účetnictví.

Václav Vaněk složil před zdejší farářem 8. května 1931, za přítomnosti svědků lesmistra Huberta Böhma a Emiliana Kroutila, důchodního zdejšího panství.¹⁸³

4.5 Fara a farská zahrada

Při svém příchodu do Liběchova nachází Václav Šorejs faru ve velmi zchátralém stavu. Při dešti chatrnou střechou teklo až do přízemních místností. Po zjištění stavu se rozhodl k rasantnímu činu a faru podstatně přebudoval. Žádné plány však k vyhotovení nezařadil. Zámecký pán jako patron nepřispěl a tak si farář vše promýšlel, budoval i financoval sám.

Podstatnou část fary opravil a přebudoval na vlastní útraty v roce 1896.¹⁸⁴ Cena činila více jak 300 korun, „byl bych marně prosil o milostivou opravu“, zapisuje do memorábilie.¹⁸⁵ Po šesti letech (r. 1902) bylo opět třeba důkladné opravy střechy a také jámy u záchodu. A protože zdejší patronátní úřad,¹⁸⁶ ačkoliv byl několikrát žádán, práce stále odkládal, podal farář stížnost k okresnímu hejtmánství. Pak se s opravami začalo hned, ale na místo jmění svého, použil pan patron jmění kostelního.¹⁸⁷ Až v roce 1908 byla konečně střecha opravena tak dobře, že nezatékalo.¹⁸⁸

Neutuchající Šorejsova činorodost se nezastavila ani před farskou zahradou. Pozornost jí věnoval od roku 1896. Podle vlastního uvážení rozvrhl a provedl rozsáhlé terénní úpravy svažitého pozemku a navrhl a založil kvalitní ovocný sad. Snažil se tak o efektivní využití každého kousku půdy. Můžeme tušit, že k tak pečlivému hospodaření jej vedla také chudoba zdejší fary. K vysázení postupně nakoupil, vždy z vlastních prostředků, mnoho desítek stromů odolných odrůd. Jak v pamětnici zaznamenává, „zakoupil za 200 korun stromů a zasázel je tam a ohradil zahradu novým plotem za 120 korun“.¹⁸⁹

V roce 1906 objednal přes dalších padesát různých ovocných stromků a zeminu dal do značné hloubky překopat. Při této příležitosti byly v horní a prostřední části zahrady objeveny pohanské hroby. V hloubce asi 1 metru se narazilo na černou půdu a střepiny popelnice, ve kterých se nalézal popel a menší kámen. Nechal jeden z nalezených hrobů nedotknut v původním stavu, kdyby do Liběchova náhodou zavítal nějaký znalec, aby

---

¹⁸³ Viz Memorabilie: str. 339.

¹⁸⁴ V kuchyni posunul stávající příčku o 3 metry dále, ze síně prorazil dveře do klenutého pokojíku a další hned vedle komína do knihovny, která tu byla nově vytvořena přepažením příslušného pokoje, tehdejší kaplanky. Pokoje pod střechou a schody do patra opravil vlastním nákladem již dříve. Viz Memorabilie: str. 283.

¹⁸⁵ Tamtéž, str. 284.

¹⁸⁶ Patronátním komisařem se stal nový ředitel panství a lesmistr, protestant Loos ze Saska.

¹⁸⁷ Viz Memorabilie: str. 288.

¹⁸⁸ Viz tamtéž, str. 297.

¹⁸⁹ Tamtéž, str. 284.

mohl jeho obsah sám prozkoumat a určit jeho stáří.¹⁹⁰ V roce 1908 opět objednává přes padesát stromků, vesměs druhy hodící se pro suchou půdu.¹⁹¹ Ze zahrady nechal vykácet břízy zasazené v r. 1889 a nakoupené stromky zasadil na jejich místo. Zároveň zde vystavěl včelník (úl).¹⁹²

V dubnu 1910 se ve farní zahradě, mezi stodolou pana Medáčka a pí. Stohrové, vystavěla nová zeď, na kterou farář panu Medáčkovi přispěl 60. korunami. Tím byla zahrada zhodnocena, neboť zdí byl omezen mrazivý průvan severovýchodního větru. A opět se vysázelo dalších, více jak 50 ovocných a okrasných stromů. Stráž nad zahradou dal před tím celou vykopat a navézt na spodní část zahrady, což stálo opravdu mnoho práce a nákladů, ale zahrada tím nabyla velké ceny.¹⁹³ Rok 1911 byl velmi suchý s tak velkým horkem, že stromy usychaly a lidé umírali na úpal.¹⁹⁴

Přesto, že zahrada vytvořená farářem Šorejsem se do našich dnů nedochovala, představujeme si ji, podle jeho záznamů, jako svěže zelený a kvetoucí rajský sad, opravdu plný stromů, květin a ovoce. Zahrada mu poskytovala nejenom tolik potřebnou úrodu a možnost manuální práce, ale i tiché a klidné útočiště.

4.6 Farní kostel sv. Havla

Podobu nejstaršího místního kostela neznáme. Současná podoba farního kostela sv. Havla pochází patrně let 1738 – 1741, přičemž byl dále upravován. Vystavěn je na půdorysu latinského kříže s trojboce zakončeným presbytářem a přilehlou boční čtvercovou sakristií a protějškovou boční předsíní, s patrovými oratořemi. Zařízení je převážně rokokové z II. poloviny 18. století.¹⁹⁵ Osm kleneb kostela nese velkolepou freskovou výmalbu J. P. Molitora z roku 1741, ovšem dnes s masivními přemalbami Gustava Kubeše z roku 1879. Z původního starého kostela se v interiéru hlavní lodi kostela dochovaly pouze dva náhrobní kameny rytíře Belvicze a jeho paní, z konce 16. století.¹⁹⁶

V říjnu 1892 zavedl farář Šorejs sbírku, aby mohl být ve farním kostele opraven hlavní oltář. Protože hlavní oltář složený z mensy, tabernáku a čtyř andělů světloňů, kříže a

---

¹⁹⁰ Viz tamtéž, str. 295.

¹⁹¹ Viz tamtéž, str. 297.

¹⁹² Viz tamtéž, str. 276.

¹⁹³ Viz tamtéž, str. 298.

¹⁹⁴ Viz tamtéž, str. 299.

¹⁹⁵ Viz POCHE E. a kolektiv: Umělecké památky Čech, 2.díl K/O, heslo Liběchov. Praha 1978, str. 235.

¹⁹⁶ Letha Panie 1583 w Pondiely w noczi na autery po swatim Martinie umrzel wrozeny a stateczny Rytirz Pan Kassar Belwicz z Nostwicz a na Libiechowie a w tomto Sklipku tielo gehu pochowano gest. Wierzime zie w Panu Bohu odpocziwa. – pod tím znak rodu Belviczů.

Letha Panie 15.. we czwtwtek przed Swatym Matoussem Aposstolu Panie umrzela wrozena Pani Ewa Belwiczowa ze Lstiborze a na Libiechowie a tuto w sklipku pochowana gest wierzime zie w Panu Bohu odpocziwa. – pod tím znak rodu Kamýckých ze Lstiborze.

soch se ve farářových očích nevyjímal, byl obraz sv. Havla, jenž původně visel na zdi nad oltářem, spojen s oltářem novou mohutnou dřevěnou architekturou.¹⁹⁷ Po roce, v neděli 8. srpna 1893, se opět konala sbírka na výzdobu hl. oltáře.¹⁹⁸ Není pochyb o tom, že Václav Šorejs byl milovníkem krásné liturgie. Dosvědčuje to veškerá jeho starost o bohoslužby a kostel, kde se snaží nejen o novou úpravu oltářů, ale v rámci možností o úpravu celého bohoslužebného prostoru. Roku 1897 byly odstraněny vyšší železné mříže, plnící funkci mřížky kolem vedlejších oltářů. Mříže mu vadily v cestě při podávání eucharistie a zužovaly přístup ke hlavnímu oltáři.¹⁹⁹ Se souhlasem biskupské konsistoře ze dne 12. 8. 1897 č. 5648 se starobylé mříže prodaly do pražského Zemského muzea za 400 korun a získaný obnos byl použit na další opravy kostela.²⁰⁰

V roce 1902 byl chrám vyzdoben dvěma velkými závěsnými obrazy Nejsvětější Trojice a Narození Páně a novým Božím hrobem v ceně 700 korun. Obrazy a hrob tak vytvořily další oltáře v bočních kaplích sv. Vojtěcha a sv. Prokopa.²⁰¹ Vše darovala paní Terezie Fialová.²⁰² Ve svých darech pokračovala a do bočních kaplí věnovala roku 1903 dva velké skleněné lustry v ceně 86 zlatých.²⁰³ Dalšími dárkyněmi byly paní Smollová z Prahy, která v roce 1904 darovala pro hlavní oltář antependium z bílého atlasu a fialový ornát a také Marie Čejková, bývalá farní hospodyně z Robče, která kostelu věnovala nový baldachýn za 100 zlatých.²⁰⁴

Litoměřický biskup Gross obdržel roku 1914, u příležitosti stříbrného kněžského jubilea, rozličné dary. Některé z darovaných liturgických předmětů pak věnoval chrámům v diecesi. Například do sousední Pšovky byl biskupem věnován červený pluviál, mešní konvičky, stuha pro sakristijní zvonek, modré (sic!) roucho a ministrantská rocheta. Kostel v Liběchově od něj obdržel plášťík pro ciborium, bursu k zaopatřování a bílou stólu.²⁰⁵

Světová válka postihla i farní kostel. Dne 31. ledna 1917 bylo pro válečné účely vydáno 8 cínových svícňů, 2 cínové tácky, 2 misky a asi 400 píšťal z právě rozebraných varhan.

---

¹⁹⁷ Viz Memorabilie: str. 280.

¹⁹⁸ Viz Ohlašni kniha: 8.8.1893

¹⁹⁹ Viz BERNAU: op. cit., str. 442. Zde je výzdoba mříží popsána neheraldicky, z popisu se však dá vyvodit: že mříže nesly heraldickou výzdobu sestávající z patronátních šlechtických erbů. U mariánského oltáře, byla mříž zdobena erbem s korunou, veverkou (nejspíše asi nezřetelná paví kyta mylně viděná jako ocas veverky) a růží. U oltáře sv. Antonína byl pachtovský erb s orlicí a náprsním červeným štítkem s bílým břevnem. Poslední mříž (sic!), asi tak umístěná před hl.oltářem, nesla původní rodové znamení Pachtů: štít se stojícím lvem, třímajícím v tlapách sloupek s palmovými ratolestmi.

²⁰⁰ Viz Memorabilie: str. 284.

²⁰¹ Boží hrob byl vypracován dle módy tehdejší doby, stěny hrobu v dutině mensy a oltářní retablum byly posázeny korálky a vybroušenými skly, čímž se navozovalo efektu drahých kamenů, které pak při světle svící dotvářely celkovou atmosféru místa.

²⁰² Viz Memorabilie: str. 287.

²⁰³ Viz tamtéž, str. 288. Vybavení bočních kaplí, včetně cenných lustrů, bylo po roce 1970 odstraněno administrátorem Bernardem Říským.

²⁰⁴ Viz tamtéž, str. 291.

²⁰⁵ Viz OrdList: r. 1914, str. 791. Biskupem bylo poděleno celkem 72 kostelů a kaplí.

Celkem se odevzdalo 30 kg cínu za 160 korun náhrady.²⁰⁶ Kostel velmi tratil, neboť v tomto roce, avšak o něco později, byla za píšťalovou hmotu vypsána jednotná cena 15 korun za kilogram.²⁰⁷

Jediná známá krádež té doby se ve farním kostele udála 31. března 1922, kdy lupič ukradl dva cínové svícny.²⁰⁸

4.7 Kostelík sv. Ducha a Křížová cesta

Na vrchu nad Liběchovem, ve výšce 211 m nad mořem,²⁰⁹ je vystavěn druhý zdejší kostel, zasvěcený sv. Duchu (pův. Sv. Hrobu). Je vidět zdaleka a tvoří působivou dominantu, opravdovou korunou celé obce. Místní jej nazývají horním kostelem, anebo dodnes láskyplně kostelíčkem. Toto označení také dalo jméno celému vrchu, který se nazývá Kostelíček, anebo v hovorové řeči pouze „kopec“. Nejstarší, zde na vršku stojící kostel, zničený za třicetileté války, býval kostelem farním a připomíná se již ve 14. století. Nový byl vystavěn roku 1654 hrabětem Hyacintem de Villani jako rodinná hrobka a později hrabětem Pachtou přestavován. Současnou podobu mu však vtiskl až hrabě Veith, přistavěním věže v roce 1823.²¹⁰ Trojlodní obdélníkový prostor je zaklenut plackami sbíhajícími se na pilíře.²¹¹ Presbytář je zevně zakončen polokruhově, uvnitř trojboce.²¹²

Život kolem kostelíčka se zahajoval každoroční oslavou svatého Floriána. Tehdy sem liběchovští konali procesí a modlili se za ochranu obce před zhoubným ohněm.²¹³ Kostelíček se pak využíval v přípravě na Svatodušní svátky, kdy se zde slavívala mše svatá.²¹⁴ Někdy zde také končil eucharistický průvod o Božím Těle a pravidelně se zde odsluhovaly nadační zádušní bohoslužby, za zde pochované bývalé patrony a majitele panství. Dne 22. května 1900 zde bylo od 10 hodin slouženo Requiem za zemřelou paní Helenu římskou hraběnkou Veithovou a pak následovalo uložení jejích ostatků do kostelní hrobky.²¹⁵

---

²⁰⁶ Viz Memorabilie: str. 309.

²⁰⁷ Viz OrdList: r. 1917, str. 581.

²⁰⁸ Viz Memorabilie: str. 322.

²⁰⁹ Viz ČONDL Adolf: Liběchov a okolí. Mělník 1930, str. 10.

²¹⁰ Viz ČONDL: op. cit., str. 11.

²¹¹ Interier má stejnou architektonickou podobu (zmenšenou), jako dominikánský kostel sv. Jiljí v Praze. Oba projektovány architektem Špačkem.

²¹² Viz POCHE: op. cit., str. 235.

²¹³ Viz Ohlašni kniha: 4. 5. 1890.

²¹⁴ Viz tamtéž, 3. 5. 1891.

²¹⁵ Viz tamtéž, 16. 5. 1900.

Generální opravy se kostelíček dočkal v roce 1929, obětavým přispěním nového majitele panství Ing. Františka Homolky. Byl uveden do takového stavu, že se zde po dlouhé době mohla, o svatodušní pondělí 9. června 1930, sloužit mše svatá.²¹⁶

Ke kostelíčku vede z obce Křížová cesta se čtrnácti výklenkovými kaplemi. Kaple byly postaveny v roce 1780 hrabětem Pachtou z Rájova a jednotlivé výjevy zastavení vymaloval významný Josef Kramolín.²¹⁷ Pobožnost se zde konala pravidelně o Květnou neděli odpoledne a snad i některý další den. Pouze v roce 1894 se oblíbená pobožnost nekonala „jelikož Křížová cesta ve špatném stavu se nalézá.“²¹⁸

Na oslavu nového tisíciletí a na památku jubilejního roku 1900 chtěl farář zasadit do kaplí nové výjevy z terracotty.²¹⁹ Sběrka, která se k tomu účelu vykonala, vynesla 180 korun, farář se zadlužil dalšími 200,- a u firmy A. Müllera v Innsbrucku objednal reliéfy za 500 korun. Firma však vyhlásila bankrot a nic nedodala. Farář do pamětnice trpce poznamenává: „to charakterisuje konec minulého století: klam a podvod i tam, kde by ho člověk nehledal.“²²⁰ Křížová cesta byla dokončena až 14. května 1904, darem 200 zlatých od lesmistra Ratkovského.²²¹ Kaple byly znovu posvěceny 21. srpna 1904 P. Coelestinem Mocem, superiorem mělnických kapucínů.²²² V roce 1913 byly z farní sbírky kaple nově zastřešeny a omítnuty.

---

²¹⁶ Viz Memorabilie: str. 337.

²¹⁷ Viz BROSCHE: op. cit., str. 480.

²¹⁸ Ohlašňní kniha: 18. 3. 1894.

²¹⁹ Viz Memorabilie: str. 286.

²²⁰ Tamtéž, str. 287.

²²¹ Viz tamtéž, str. 291. Obrazy namaloval prof. Margari, litinové rámy dodala firma Císař z Beřkovic a sestavení provedl A. Balous z Liběchova.

²²² Viz Seznam kaplí, soch a křížů farních osad Liběchovských r. 1903, nepaginováno, zápis u položky č. 6.

5. NÁRODNOSTNÍ STŘETY

5.1 Národnostní situace všeobecně

Německým podnikatelům, ovlivněným pangermánskými náladami, se podařilo na svou stranu získat i část prostého německého obyvatelstva. České obyvatelstvo bylo v německém prostředí v menšině a takto bylo nuceno hájit svá práva.

Česká menšina se aktivně prezentovala nejenom při sjezdech katolíků, ale snažila se samozřejmě i v běžném světském životě. A zdá se, že zde daleko rasantněji. V období od 15. května do 30. října 1891 se v Praze konala Všeobecná zemská jubilejní výstava na počest stoletého jubilea První²²³ zemské průmyslové výstavy.²²⁴ Výstava se stala příležitostí k velké manifestaci českého lidu. Němečtí podnikatelé a velkostatkáři z pohraničí však celou akci ignorovali,²²⁵ přesto ji však navštívilo na 2.500.000 návštěvníků.²²⁶ České národní sebevědomí posílila značně, ale ani němečtí nacionalisté nezháleli. Po církevní linii se snažili zřídit svá německá biskupství v Chebu a v Kutné Hoře. Proti tomu však roku 1901 protestoval u vídeňského papežského nuncia královéhradecký biskup Brynych.²²⁷ A o pár let později zase někteří čeští nacionalisté konali náborové agitace pro svou novou církev československou.²²⁸

Podle výsledku sčítání z února 1921 má Československá republika celkem 13.611.349 obyvatel, z toho 8.760.857 národnosti československé, 3.123.448 německé, 747.096 maďarské, 461.466 rusínské, 180.535 židovské, 75.852 polské a 23.052 jiné.²²⁹ Palčivou otázkou, jak německých, tak českých věřících, byl kněžský dorost. „V letech 1929 – 1931 byla /arcibiskupem Kordačem/ postavena nákladem 22 milionů Kčs nová velkolepá budova semináře v Praze – Dejvicích, s českou a německou teologickou fakultou.“²³⁰

Podle sčítání lidu v roce 1930 žilo v litoměřické diecézi celkem 1.801.971 obyvatel. Z toho bylo 75,28 % Němců a jen 24,8 % Čechů. Většina Němců byla katolíky (89,56 %). U

---

²²³ Ta bývá považována za první průmyslovou výstavu v Evropě. Není to však zcela přesné. V Čechách se první hospodářská výstava konala v srpnu 1754 v zámeckém parku ve Veltrusích, z podnětu hraběte Rudolfa Chotka.

²²⁴ Proběhla v roce 1791 v pražském Klementinu, u příležitosti korunovace Leopolda II. českým králem.

²²⁵ Výstavu osobně navštívil i císař František Josef I. a byl tu přijat s veškerými poctami, jako český král.

²²⁶ Viz ŠŤOVÍČEK Jan: Podřipsko na Jubilejní výstavě 1891, in: Podřipsko. Vlastivědný sborník č. 5, ročník 1995, str. 85–92.

²²⁷ Viz BUBEN: op. cit., str. 44.

²²⁸ Při takovém náboru se mnohde tvrdilo, že se věroučně nic nemění, že jenom při bohoslužbách bude všechno české. Tak se také stávalo, že na československé bohoslužby chodily babičky s růžencem v rukou. Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. X., díl 1, str. 99.

²²⁹ Viz Memorabilie: str. 321.

²³⁰ BUBEN: op. cit., str. 185.

Čechů bylo katolíků 53,52 %, tedy z celkového počtu zdejšího obyvatelstva pouze 11,76 % českých katolíků.²³¹

5.2 Národnostní střety v Liběchově

Liběchov sám leží přímo na národnostní hranici mezi středními Čechami a Sudety. Liběchovské panství té doby je v rukou německé šlechty, zachvacováno všeobecnou germanizací. Pryč je doba, kdy byl místní zámek kulturním centrem poskytujícím útočiště českým myslitelům. Zdejší obyvatelé se národnostně dělí na 75 % majoritu německou a 25 % českou minoritu.²³² Z ohlašní knihy je patrné, že o nedělních mších sv. se německá a česká kázání více či méně pravidelně střídala. Téma každého kázání, datum a podpis kazatele se zaznamenávalo do samostatné knihy.²³³ Také pastýřské listy biskupů se četly v obou řečech.²³⁴

Se svým smýšlením se farář Šorejs nijak netajil. Byl Čech a proto zde kázal také česky. Nebyla to novinka, dělo se tak zde i dříve. Němci si však od nového faráře slibovali nové pořádky. Proto jej při zde konané visitaci 15. října 1892 u biskupa obžalovali, že zavedl česká kázání v takové míře, v jaké to před ním nikdy nebývalo a že kostela zneužívá k českým demonstracím a provokacím.²³⁵ Němci hrozili biskupovi vystoupením z církve, pokud nebude Šorejs z Liběchova odstraněn. Biskup ale žalobcům nařídil, aby své obžaloby podali písemně a pak že se jimi začne zabývat. To Němci neučinili, raději psali proti faráři články do Litoměřických novin a později i proti samotnému biskupovi.²³⁶ Biskup totiž ve skutečnosti nečekal na nějakou stížnost a Šorejsovi nařídil, aby se ve farnosti podřídil německé většině.²³⁷ Avšak tento ústupek se časem obrátil proti biskupovi samému, neboť když pak v dalších případech nemohl, či nechtěl Němcům vyhovět, vláčeli jej litoměřickým tiskem stejně, jako před tím liběchovského faráře. Výsledkem novinových článků bylo, že konsistoř Šorejsovi nařídila, aby o novém bohoslužebném pořádku

---

²³¹ Viz MACEK: op. cit., str. 115.

²³² V roce 1894 zde žije Čechů 313 (tj. 22 %), v roce 1910 zde žije 908 Němců a 226 Čechů a v roce 1930 zde žije více jak 800 Němců a 463 Čechů. Viz BROSCHE: op. cit., str. 481–482.

²³³ Viz Predigt-Verzeichnis-Buch vom J. 1877 – 1914.

²³⁴ Jednu neděli německy, druhou pak česky a byl-li list poněkud delší, byl rozdělen ke čtení do několika neděl. Rozdělení se provedlo po tématických celcích, někdy i na příkaz biskupa. Viz Ohlašní kniha: 31. 5. 1891.

²³⁵ Jednalo se o zavedení hudby a českého zpěvu i o nedělích a o svátcích.

²³⁶ Viz Memorabilie: str. 279–280.

²³⁷ Viz tamtéž, str. 279.

vyjednával písemně s farními obcemi.²³⁸ Nový bohoslužebný pořádek byl zástupci přífařených obcí přijat až po třech letech, o svátku svatého Václava roku 1895.²³⁹

Když byl v roce 1904 předem oznámen den biskupské visitace v Liběchově, a Němci zjistili, že sídelního biskupa bude zastupovat český Dr. Krásl, zvedla se proti tomu vlna nepokojů. Zastupitelstvo se usneslo, že v takovém případě se uvítání nezúčastní a Velkoněmecký spolek²⁴⁰ si na ten den uchystal demonstraci. Když to farář zjistil, jel do Dubé upozornit c. k. okresní hejtmanství na vzniklou situaci. Tam mu však hejtman sdělil, že když do německých osad přijíždí český biskup, byť je k dispozici německý biskup Dr. Frind, má německý lid právo dát najevo, že mu není vhod.²⁴¹ Šorejs osobně navštívil i starostu na Vehlovicích kde žádal, aby se uvítání biskupa účastnili s obecním zastupitelstvem alespoň české spolky. To však starosta, prý z ohledu na protestantské členy zastupitelstva, slíbit nechtěl. Ani české spolky v Liběchově nekonaly žádné obvyklé přípravy k uvítání, prý na radu inženýrů zaměstnaných na stavbě zdejšího zdymadla.²⁴² Téměř zoufalý farář tak na veškeré přípravy resignuje a do pamětnice zapisuje „pročež jsem si o té slavnosti mnoho nesliboval a stal jsem se již ke všemu úplně lhostejným“.²⁴³

Když se konečně se přiblížil 5. červenec 1904, den který způsobil tolik starostí, přijela Jeho biskupská milost Msgre. Krásl do Liběchova již před 7. hodinou, ranním vlakem z Litoměřic. Jeho kočár tu čekal již od předešlého dne, přes noc uschován v zámecké konírně. S biskupem Kráslem přijel i kanovník Antonín Čech, Šorejsův konseminarista a biskupský tajemník Fibiger.²⁴⁴ Z Dubé se osobně dostavil c. k. okresní hejtman a zcela nečekaně přišly hasičské spolky přífařených obcí. Z Vehlovic se však neobjevil žádný. Veteránský spolek liběchovský dokonce vystoupil slavnostně i s hudbou, místní obecní zastupitelstvo přišlo celé, kromě starosty, který měl účast zakázanou německým Bundem. Náčelník Bundu, geometr Wachutka, úředník zdejšího panství, se v ten den v obci nevyskytoval a proto k žádné demonstraci nedošlo. Na druhé straně však také ani Češi nechtěli svolit, aby česká škola, kolem níž měl biskup projet, byla vyzdobena a opatřena nápisy. Biskup Krásl visitoval Liběchov do 15. hodin a pak odjel na Vysokou.²⁴⁵

---

²³⁸ Němci žádali tři po sobě jdoucí neděle bohoslužby pouze německé a s českou souhlasili jen o čtvrté neděli.

²³⁹ Viz Memorabilie: str. 283. Rozhodlo se, že každou neděli a svátek má být první mše sv. a kázání německé a druhá mše sv. a kázání české. Pouze o svátcích Vánočních, Velikonočních a Svatodušních a o pouti a také tehdy, kdy důležitá příčina toho vyžaduje, má být první mše a kázání české, druhá mše a kázání německé.

²⁴⁰ Bund des Deutschen in Böhmen, německý ochranný spolek, protiklad Národní jednoty severočeské.

²⁴¹ Farářovo upozornění však přeci jen způsobilo, že se hejtmanství postaralo, aby k demonstracím nedošlo.

²⁴² Zdymadlo na Labi bylo stavěno 1904 – 1908. Viz ČONDL: op. cit., str. 8.

²⁴³ Memorabilie: str. 292.

²⁴⁴ Kanovník Fibiger byl česky velmi angažovaný, málem svým chováním (nejspíše na vše odpovídal jen česky, anebo dal najevo, že německy zde mluvit s nikým nebude apod.) způsobil v Liběchově velké pohoršení.

²⁴⁵ Viz Memorabilie: str. 293.

V roce 1905 byly ve dvorech liběchovského panství úmyslně zakládány požáry, kterými měla být hraběnka donucena propustit zdejšího českého nájemce Františka Homolku a místo obsadit Němcem.²⁴⁶ Veškeré německé národnostní agitace v Liběchově řídil a vedl náčelník zdejšího Bundu Hanz Wachutka. Jeho odstěhováním se do Šluknova se rozepře zmírnily.²⁴⁷

Přechod liběchovského panství v roce 1920 z německých do českých rukou, komentuje farář Šorejs, dobře znalý místních poměrů, takto: „dej Bůh, aby tato změna sloužila obci naší ke štěstí. Němečtí osadníci byli ovšem touto zprávou velmi nemile dotčeni, jelikož se obávají zlých následků pro svou budoucnost, neboť všem jest dobře známa dosavadní zásada rozhodující a panující u nich: Cujus regio, illius natio, dle toho se tu dosud germanisovalo přes půl století a nyní se obávají odvety. Budoucnost brzy ukáže, byla-li obava jejich odůvodněna.“²⁴⁸ Česká správa panství povzbudila Čechy natolik, že pro volby do obecního zastupitelstva v roce 1923, ustavili faráře na svou kandidátku. Díky tomu se Němci tak bouřili, že byl farář nucen své jméno vyškrtnout. Němci opět vyhrožovali vystoupením z církve. Šorejs to v pamětnici komentuje: „sami po 33 let faráře nikdy do obecního zastupitelstva nevolili a aby jej zvolili Češi, to nechtěli připustit.“²⁴⁹

V meziválečném období byly národnostní střety velmi četné. Například v roce 1920 chtěli v sousedním Štětí němečtí mladíci zabránit zasazení „lípy svobody“ a tak ji v noci uřízli a hodili do okna tamnímu poštmistřovi. V roce 1934 se, nyní již henleinovci, pokoušeli zapálit novou štětskou Masarykovu školu. Na podporu místních Němců se do Štětí vydaly houfy Němců z okolních vsí. A na podporu Čechů spěchala pomoc z Mělníka a dalších obcí. Státní policie však město včas uzavřela a ke střetu nedošlo.²⁵⁰

---

²⁴⁶ Viz tamtéž, str. 294.

²⁴⁷ Viz tamtéž, str. 295.

²⁴⁸ Tamtéž, str. 319.

²⁴⁹ Tamtéž, str. 328.

²⁵⁰ Viz BÍLEK Miloš: Štětská historie. Mělník 2002, str. 46.

6. SVĚTOVÁ VÁLKA A NOVÁ REPUBLIKA

6.1 Světová válka všeobecně

Po té co byl 28. června 1914 v Sarajevu zabit následnický pár,²⁵¹ již 25. července 1914 podepisuje císař František Josef I. příkaz k mobilizaci a 28. července vypovězení války Srbsku a válečný manifest Mým národům.²⁵² Tak vypuká strašná válka, která se 7. prosince 1917, kdy Rakousku vypověděl válku i Kongres USA, stává I. válkou světovou.²⁵³ Po čtyřech letech bojů Rakousko-Uhersko koncem roku 1918 kapitulovalo a jednotlivé země, v rakouském mocnářství dosud sjednocené, vyhlášovali svou samostatnost. Válčení si vyžádalo mnoho životů, zůstalo mnoho raněných, zmrzačených a jinak postižených a nezaopatřených. Neúprosná je bilance války. Všech mobilizovaných v této válce bylo celkem 70 milionů mužů. Padlo 8 milionů, raněných bylo 13,5 milionu. Čechů (bez Slováků) zahynulo 200 tisíc. Zajatců v ústředních státech bylo 4.229.000 a z nich zemřelo 222.800. V dohodových státech bylo 4.018.000 zajatců, z nichž 465.000 zemřelo. V roce 1923 bylo v ČSR 236.000 válečných invalidů. Válečnými útrapami oslabený svět byl nakonec napaden španělskou chřipkou, která si na celém světě vyžádala 25 milionů obětí.²⁵⁴

6.2 Projevy války ve farní obci

O počátku války farář Šorejs do memorabilie poznamenává: „stala se strašlivá událost v Sarajevě. Byl tam dle usnesení internacionálního světového zednářstva zavražděn následník trůnu František Ferdinand i s chotí svou, rozenou hraběnkou Chotkovou. Tato vražda stala se příčinou strašlivé války, jaké ještě na světě nebylo“.²⁵⁵ Oficiální zádušní mše sv. za následníka a jeho choť byla v Liběchově sloužena v sobotu 4. července 1914.²⁵⁶ Zádušní mše byla nařízena přípisem c. k. okresního hejtmanství z 27. června 1914.²⁵⁷

Hned v počátku války (29. července 1914) bylo nařízeno konat hodinovou pobožnost před vystavenou Nejsvětější Svátostí. V březnu 1916 byla tato pobožnost „válečné modlitební hodiny“ pro nesmírné zdražení vosku a omezené prostředky změněna a nadále

²⁵¹ Atentátník a vrah Gavrillo Princip byl později vězněn nedaleko Litoměřic, v terezínské Malé pevnosti.

²⁵² Dne 3. srpna Německo vypovídá válku Rusku, 4. srpna Anglie Německu, 6. srpna vypovědělo Rakousko válku Rusku, 11. a 12. srpna vypovídají Rakousku válku Francie s Anglií. Viz HERRE Franz: Císař František Josef I., jeho život – jeho doba. Praha 1998, str. 399–400.

²⁵³ Viz GALANDAUER: Karel I., poslední český král. Praha 1998, str. 200.

²⁵⁴ Viz RÁČEK Blažej: Československé dějiny, Praha 1948, str 445.

²⁵⁵ Memorabilie: str. 304.

²⁵⁶ SOkA Mělník, Fú.Liběchov: viz sbírka ohlášek.

²⁵⁷ SOkA Mělník, fond č.278, Farní úřad Liběchov: viz přípis c. k. okr. hejtmanství z 27. 6. 1914.

se mohla konat bez výstavu. Pouze při závěrečném požehnání Nejsvětější svátostí se mělo „jen na malou chvíli“ rozžehnout dvanáct svící.²⁵⁸ 29. října 1916 byl vyhlášen i zákaz osvětlování hrobů.²⁵⁹ Ceny potravin a vůbec všech věcí stoupaly každým dnem. O tíživé situaci vypovídá zápis liběchovské memorabilie: „uhlí, petrolej, olej nelze ani dostat, dříví jest čtyřikrát dražší než bylo před válkou. Chleba, mouky, masa a bramborů jeví se stále větší nedostatek, jen kdo má dosti peněz, by mohl přeplatiti maximální ceny, nemusí trpěti nouzi.“²⁶⁰ Pro představu o cenách nám dobře poslouží záznam z rodinné kroniky Anny Martinové z nedalekého Bechlína. V zápise z 15. září 1914, na počátku války, uvádí cenu mouky 28 korun a po roce, 1. září 1915, uvádí cenu již 42 koruny.²⁶¹

Přesto, že obyvatelstvo strádalo všeobecným hladem, bylo vyžadováno stále větších obětí. Podniky, hospodáři i domácnosti musí hlásit stavy svých zásob a ty jim pak jsou rekvírovány ve prospěch armády.²⁶² V březnu 1916 jsou kněží a učitelé vyzváni, aby poučovali obyvatelstvo o spotřebě zásob chleba a mouky a o nebezpečí s nimi plýtvat.²⁶³

Pro odliv pracovních sil na bojiště je nedostatkové všechno. Průmyslu se nedostává potřebných surovin, proto se přistupuje i k rekvizicím dřeva, provazů, papíru, kovů a dalšího. Rekvírují se věci cenné i bezcenné, důležitý byl vyzískaný materiál. V červenci 1916 tak byly z liběchovského kůru odevzdány pro válečné účely dva měděné bubny (tympány).²⁶⁴ V listopadu byly odebrány tři zvony.²⁶⁵ V lednu 1917 se rekvírují cínové svícný a varhanní píšťaly²⁶⁶ a v lednu následujícího roku odvázejí vojáci další zvon.²⁶⁷ 29. října 1917 bylo oběžníkem c. k. místodržitelství nařízeno šetřit topivem.²⁶⁸ Od 1. května se topná sezóna končila a jakékoliv další vytápění bylo zakázáno.²⁶⁹ Z kostelního jmění musela zdejší fara upsat renty na III. a VII. válečnou půjčku,²⁷⁰ přičemž tyto státní dluhy nebyly nikdy vyrovnány.

Na základě vatikánského výnosu nařizuje litoměřický biskup v lednu 1915, vkládat do Loretánské litanie, po invocaci Královno posvátného Růžence, prosbu „Královno míru –

---

²⁵⁸ Viz OrdList: r. 1916, str. 65.

²⁵⁹ SOKA Mělník, Fú.Liběchov: viz sbírka ohlášek.

²⁶⁰ Memorabilie: str. 310.

²⁶¹ Viz MARTINOVÁ Anna: Zápis z rodinné kroniky A.Martinové z Bechlína, in: Podřipsko. Vlastivědný sborník č.8/2, ročník 1998, str. 127 – 129.

²⁶² Viz tamtéž

²⁶³ Viz OrdList: r. 1916, str. 63.

²⁶⁴ Viz Memorabilie: str. 309.

²⁶⁵ Viz tamtéž, str. 309.

²⁶⁶ Viz tamtéž, str. 309.

²⁶⁷ Viz tamtéž, str. 312.

²⁶⁸ Viz OrdList: r. 1917, str. 608. Nařízení obsahuje také instrukci, že „přes noc mají býti všechna okna a větrací záklopy uzavřeny“ a „vrchní dvířka kamen, jimiž s příkládá, mají po naložení topiva býti zavřena a dolení nemají býti příliš mnoho a příliš dlouho otevřena, aby velikým průvanem příliš mnoho uhlí bez účinku neshořelo.“

²⁶⁹ Viz tamtéž, r. 1918, str. 735.

²⁷⁰ Viz Memorabilie: str. 213.

oroduj za nás!²⁷¹ Od 20. dubna 1916 pak bylo nařízeno po každé nedělní a sváteční školní mši svaté zpívat první sloku rakouské hymny.²⁷² O každou neděli a svátek se ve zdejších kostele konají sbírky na Červený kříž a jiné dobročinné účely. Každý den večer od 18. hodin se zdejší farníci modlí pobožnost svatého Růžence.²⁷³

Pamětní deska padlým mužům zdejších farních osad byla ve farním kostele posvěcena 3. září 1922.²⁷⁴ Obec vystavěla padlým pomník u silnice v obci až o deset let později. Vysvěcen byl v neděli 29. května 1932, po mši.²⁷⁵ V obci koloval strojem psaný letáček s textem: „všichni uvědomějí Češi dostavte se na slavnou mši sv. za naše padlé vojíny. Zpívá se Svatováclavský chorál a státní hymny. Všeobecná zkouška zpěvu v pátek od 20. hodin 27. t. m.“²⁷⁶

6.3 Československá republika

Vědomí, že případný zánik Rakouska bude pro církve znamenat další ránu, působilo u hierarchie jistou zdrženlivost. Katolíci se rozdělili na ty, kteří se otevřeně dali do služeb československého odboje, na ty, kteří pracovali na záchraně starého Rakouska a na ty, co tiše vyčkávali. Dne 3. září 1918 byl vydán manifest veškerého kněžstva z Čech a po měsíci vyšlo také prohlášení kněžstva hodonínského děkanátu. K němu se postupně přidávala i ostatní moravská děkanství, vítající obnovení samostatného státu.²⁷⁷

Nová republika nebyla radostně vítána ode všech. Němci z historických zemí Koruny české se již před I. světovou válkou začali nazývat sudetskými Němci.²⁷⁸ Za války pak s nelibostí hleděli na sílící české snahy o ustavení samostatného československého státu. Ztratili by v něm dosavadní vedoucí roli. Tak se od počátku roku 1918, posledního roku války, začaly mezi Čechy a Němci prohlubovat staré rozpory.²⁷⁹

Nová republika ve svých počátcích prožívala také náboženský otřes. Značná část národa již v desetiletích před válkou ve víře velmi zvlažněla²⁸⁰ a církve byla nyní, pro své spojení

---

²⁷¹ Viz OrdList: r. 1915, str. 6.

²⁷² Viz tamtéž, r. 1916, str. 84.

²⁷³ Viz Memorabilie: str. 310.

²⁷⁴ Viz tamtéž, str. 324.

²⁷⁵ SOkA Mělník, Fú.Liběchov: viz sbírka ohlášek

²⁷⁶ SOkA Mělník, fond č.278, Farní úřad Liběchov: strojem psaný letáček ke mši 29. 5. 1932.

²⁷⁷ Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. IX., díl 2, str. 67–68.

²⁷⁸ Podle souhrnného názvu severočeských pohoří.

²⁷⁹ Zatímco čeští poslanci ve Vídni vydali takzv. Tříkrálovou deklaraci, kde proklamovali svůj starý požadavek na uznání svrchovaného státu, němečtí poslanci z území Čech vydali prohlášení, kde vyzývají ke koalici německých stran, aby mohli lépe čelit české nadvládě. Odmítli české návrhy na trvalou jednotu země v historických hranicích a tehdy poprvé vyslovili požadavek na odtržení německého pohraničí, ze kterého se měla stát provincie Deutschböhmen. Hnutí podporovala Německá lidová strana v Čechách (Volksrat für Böhmen), jejímž předsedou byl Dr. Titta z Třebenic u Litoměřic. Viz BÍLEK: op. cit., str. 43.

²⁸⁰ Viz RÁČEK: op. cit., str. 457.

s rakouskou státní mocí, odsuzována. Biskupové i kněží, byli považováni nepříteli republiky,²⁸¹ zvláště biskup Gross z Litoměřické diecéze, který i nadále vystupoval jako přesvědčený monarchista a doufal v brzkou restauraci. K tomu všemu přistupovaly v lidu živé vzpomínky na husitství a Masarykova dějinná filosofie, podle kterých bylo třeba navázat na reformaci.

Když tedy byla 28. října 1918 vyhlášena Československá republika, odejel do Ženevy dosavadní předseda katolicko-národní strany Dr. Mořic Hruban (papežský komoří). Zde jednal jménem katolíků s Masarykem a Benešem, o politických právech katolíků v novém státě. Katolíkům se totiž upírala plná politická práva pro jejich údajné přání zachovat Rakousko.²⁸² Hrubanovi se však od budoucích státních činitelů dostalo těch nejlepších ujištění. Svě místo ve společnosti si však církev musela obhájit, ale na náboženský boj připravena nebyla. Stržením mariánského sloupu na Staroměstském náměstí 3. listopadu 1918 bylo zahájeno všeobecné ničení křížů, soch světců a hanobení svatostánků. Dne 10. listopadu 1918 se konal I.československý tábor lidu na památném Řípu. A hesla: „Po Vídni Řím“, nebo „Řím musí být souzen a odsouzen“, měla úspěch.²⁸³ A hned roku následujícího začali pražští učitelé ve školách odstraňovat kříže. I lidé nábožensky vlažní byli zdrceni, když viděli kříže vyčuhovat z popelu a smetí. A venkov následoval Prahu.²⁸⁴ Do roku 1921 vystoupilo z církve celkem 1.400.000 lidí.²⁸⁵

6.4 Nové poměry v Liběchově

„Konečně byla vražedná světová válka zakončena naším vítězstvím a 28. října 1918 byla k největší radosti celého národa našeho naše politická samostatnost proklamována a s největším nadšením oslavována.“²⁸⁶ Zpráva o vzniku republiky se do Liběchova dostala již 28. října večer.²⁸⁷ Avšak již druhý den byla německými poslanci z Čech vyhlášena Provincie Deutschböhmen s hlavním městem Liberec, která měla být součástí nově vzniklé republiky Rakousko. Poslední, hraniční obcí této provincie (od severu do vnitrozemí) byl právě Liběchov.²⁸⁸ Vývoj událostí byl ale jiný. České oddíly postupně obsazovaly všechna místa²⁸⁹ a koncem listopadu bylo obsazeno i sousední město Štětí. Němečtí předáci se tak

²⁸¹ Viz KADLEC: op. cit., str. 462.

²⁸² Viz ZLÁMAL: op. cit., sv. X., díl 1, str. 18.

²⁸³ Viz tamtéž.

²⁸⁴ Viz RÁČEK: op. cit., str. 459–460.

²⁸⁵ Viz KADLEC: op. cit., str. 462.

²⁸⁶ Memorabilie: str. 315.

²⁸⁷ Viz ČONDL: op. cit., str. 40.

²⁸⁸ Viz tamtéž.

²⁸⁹ Litoměřice byly obsazeny českým vojskem 11. prosince 1918.

omezovali jen na proklamace.²⁹⁰ Z Němců sestavená Zemská vláda Provincie Deutschböhmen uprchla z Liberce do saské Žitavy a tak prozatím skončil pokus o odtržení pohraničí.²⁹¹

V Liběchově se slavné Te Deum na oslavu samostatného československého státu sloužilo v neděli 3. listopadu 1918.²⁹² Dne 23. listopadu byly za pomoci vojska obsazeny i úřady státní správy v Liběchově. Byl svržen německý starosta Fröhlich i obecní zastupitelstvo. Nově utvořená česká Správní komise zde úřadovala do 3. srpna 1919, kdy byla vystřídána novým, svobodně zvoleným zastupitelstvem. Starostou se opět stal Němec Dr. Arnošt Fröhlich, avšak jeho náměstkem byl nyní Čech, Ing. František Homolka.²⁹³ Příčinou toho, že si Němci udrželi většinu v obecním zastupitelstvu byla ta okolnost, že značná část českých obyvatel „je živlem fluktujícím a při volbách nepřichází v úvahu.“²⁹⁴

Největší revoluční událostí v Liběchově byla změna majitelů panství. Přípisem ze dne 30. ledna 1920 oznamuje panský hospodářský ředitel farnímu úřadu, že 31. prosince 1919 bylo celé liběchovské panství prodáno²⁹⁵ dosavadnímu nájemci dvorů panu Františku Homolkovi a panu Eduardu Boškovi z Prahy.²⁹⁶ Homolka se tak stává novým patronátním pánem farnosti a později i prvním českým starostou obce.

Farář do pamětnice poznamenává: „jelikož byl vydán zákon proti politickým řečem na kazatelně, bylo nám jít do hostinců a tam při schůzích řečniti a bojovati za naše napadané právo a postavení. Tak jsme si tu svobodu nepředstavovali.“²⁹⁷ A jaký krutý boj nastal v měsíci dubnu a květnu v r. 1920 před volbami do národního shromáždění a do senátu ! Čech proti Čechu, jak smutné to divadlo! Všichni se spojovali proti naší církvi! My jsme patřili mezi vyvrhel a měli jsme, jak nám bylo řečeno, jen to jediné právo, viseti na šibenici! Snad po volbách nastanou lepší poměry.“²⁹⁸ Volby do národního shromáždění a do senátu se konaly 18. a 25. dubna 1920. Jejich výsledek byl ve zdejší farnosti následující: v Liběchově získali sociální demokraté 512 hlasů, agráři 299 hlasů a křesťanská lidová strana 183 hlasů. Protože německá agrární strana má na programu hájení křesťanského náboženství, „jest výsledek ve zdejších osadách dosti příznivý“, poznamenává farář.²⁹⁹

Dne 9. září 1923 se v Liběchově konaly volby do obecního zastupitelstva. Proti těmto volbám byl z české strany podán rekurs a 9. března 1925 se konaly nové. Češi při nich

²⁹⁰ Byť měli k dispozici dobrovolnické oddíly Volkswehr a Bürgerwehr.

²⁹¹ Viz BÍLEK: op. cit., str. 43.

²⁹² SOKA Mělník, Fú.Liběchov: viz sbírka ohlášek.

²⁹³ Viz ČONDL: op. cit., str. 40.

²⁹⁴ Tamtéž, str. 41.

²⁹⁵ Za 7.milionů Kč. Viz BROSCHE: op. cit., str. 482.

²⁹⁶ Viz Memorabilie: str. 319: přípis hospodářského ředitele Josefa Kreische je zakončen přáním dobra, alespoň takového, jako doposud.

²⁹⁷ Tamtéž, str. 316.

²⁹⁸ Tamtéž, str. 317.

²⁹⁹ Tamtéž, str. 318.

získali opět mandátů osm a Němci deset. Lidová strana získala v obecním zastupitelstvu jedno místo a německý katolický Volksbund také jedno.³⁰⁰ Další volby se do obecního zastupitelstva konaly po pěti letech, v dubnu 1928. Katolická lidová strana vstoupila nyní do voleb spolu se sdruženými českými stranami a získala jeden mandát a jednoho náhradníka. Československá strana národních sociálů (v čele s MUDr. Slavíkem, Peterou a Jelínkem, českým řídícím), jakož i čsl. sociálně demokratická strana dělníků (v čele s Píšou a Farkou), volily samostatně. „Tak se stalo, že při této nesvornosti české Němci obdrželi deset mandátů a Češi osm.“³⁰¹

Usnesením vlády ze dne 26. dubna 1935 se obec Liběchov dočkala povýšení na město,³⁰² přičemž později se opět stal obcí.

V samém závěru této práce obdržel autor zprávu, že obci Liběchov byl opětovně přiznán statut města a to ode dne 23. ledna 2007.³⁰³

---

³⁰⁰ Viz tamtéž, str. 328.

³⁰¹ Tamtéž, str. 336.

³⁰² Dekretem č.33524–1935 z 21. 5. 1935, avšak znak schválen nebyl. Viz ČAREK Jiří: Městské znaky v českých zemích, heslo Liběchov. Praha 1985.

³⁰³ Tento Dekret předsedy poslanecké sněmovny Ing. Miloslava Vlčka není datován, ani opatřen číslem jednacím.

7. FARÁŘ VÁCLAV JOSEF ŠOREJS

7.1 Stručný životopis

Václav Josef Šorejs se narodil 6. března 1860, v katolické rodině. Jeho rodištěm je obec Drahoňovice. Ty se nacházejí půl hodiny pěší cesty od farního kostela ve Vyskeři. Vyskeřská fara byla v době Šorejsova narození nová právě dva roky, založena v roce 1858. Původně zdejší obce náležely pod správu fary turnovské.

Šorejsovu stopu se mi podařilo vysledovat teprve od jeho seminárních studií. Studoval v litoměřickém kněžském semináři čtyři roky (od r. 1881). V předposledním roce studia byl 4. července 1883 přijat do stavu kleriků udělením takzv. první tonsury a zároveň dalších čtyř nižších svěcení.³⁰⁴ V dalším roce pak přijal 6. května 1884 svěcení podjáhenské (subdiakonát) a 9. května jáhenské (diakonát). Svěcení kněžské přijal 11. května 1884 z rukou Msgre. ThDr. Emmanuela Jana Schöbela, XIV. sídelního biskupa litoměřického. Všechna svěcení mu byla udělena v litoměřické katedrále sv. Štěpána Prvomučedníka.³⁰⁵ V tomto roce přijalo kněžské svěcení celkem 26 kandidátů, přičemž 24 z nich bylo Čechů, jeden Moravan a jeden Slezan. Mezi Šorejsovy spolužáky (tzv. konseminaristy) tak patří Václav Růžička, pozdější děkan v sousedním Štětí a Antonín Čech, pozdější litoměřický světící biskup.³⁰⁶

Katalogem kněží litoměřické diecese je Šorejs uváděn jako Čech. V této době, kdy v monarchii již bují velkoněmecká propaganda, mu muselo být jasné, že jako Čech nebude umístěn do žádného velkého města. Tak se Šorejsovým prvním místem stává fara Chcebuz na liběchovském panství, kde je po vysvěcení ustanoven kaplanem.³⁰⁷ Zde zůstává kaplanem téměř šest let, až do února 1890, kdy je v rámci liběchovského panství poslán jako farář do sousedních Medonos.³⁰⁸ V Medonosích však Šorejs farářuje sotva deset měsíců a je 6. prosince 1890 vyměněn s liběchovským farářem Aloisem Albertem.³⁰⁹ Liběchov se stává místem, kde působí až do své smrti.

Zdrojem k poznání osobnosti faráře Šorejse je nám liběchovská farní memorabilie. Sem vlastní rukou poznamenává, mimo farské dění, také své postřehy, povzdechy, smýšlení, nálady a svá přání. Zápisy píše, až na drobné výjimky, výlučně česky.³¹⁰ Jeho příchodem se liběchovská fara stává místem, ze kterého se opět počíná rozlévat česká řeč. Se svým

³⁰⁴ Nižší svěcení: ostiariát, lektorát, akolytát, exorcitát.

³⁰⁵ Viz Dioecesis Litomericensis Liber Ordinatum ab Anno 1802, str. 90.

³⁰⁶ Viz tamtéž.

³⁰⁷ Viz Catalogus: r. 1884.

³⁰⁸ Viz Kurendy: r. 1890, str. 67.

³⁰⁹ Viz Kurendy: r. 1890, str. 690.

³¹⁰ Šorejsovy záznamy jsou v Memorabilii na str. 278–341.

česťstvím se netají a po svém příchodu okamžitě zavádí v kostele český zpěv i o hlavních bohoslužbách. V převážně německé farnosti to bylo neuváženým krokem, který mu přivodil zbytečné, několikaleté těžkosti. V roce 1907 nadšeně sleduje vykopávky na farské zahradě a potvrzení původního slovanského života v Liběchově s radostí zapisuje do pamětnice „dle okraje nalezené popelnice ve farní zahradě bylo znalcem zjištěno, že jest výrobkem slovanským a že hroby jsou pohanské hroby slovanské, asi z doby 7.století.“³¹¹ Za několik let po příchodu do Liběchova se stává Promotorem církevního zpěvu. Víme, že liturgie je zde sloužena s velkou pečlivostí a často jsou konány slavné zpívané mše (Missa solemnis cum canto). Opravuje nejenom faru, ale především zvelebují farní chrám sv. Havla a kostelíček sv. Ducha. Jeho láska k eucharistickému Ježíši strhává celou farnost natolik, že je zde ustanoven adorační spolek³¹² a postupně jsou konány stále hojnější výstavy Nejsvětější svátosti. Horlivě podporuje misijní úsilí a pomáhá všem potřebným.

Svůj osobní duchovní život upevňuje kněžskými exerciciemi. Například i ve válečném roce 1919 je vykoná u otců jesuitů v Bohosudově.³¹³ V nabídce těchto duchovních cvičení můžeme číst upozornění, že chléb a cukr na dny cvičení si každý musí pro všeobecný nedostatek přivést s sebou.³¹⁴ Soukromý život kněze zůstává většině lidí skryt. A má-li nějakou duchovně spřízněnou duši, málokdy se jí svěřuje svými starostmi zcela. O jeho styku s vlastní rodinou, maminkou, strýci, či bratrance nemáme žádných zpráv. Nebyla nalezena žádná soukromá korespondence, díky které bychom mohli hlouběji nahlédnout do jeho nitra. A archivy o těchto vztazích mlčí. Pouze z katalogů³¹⁵ kněží litoměřické diecéze známe jména dalších pěti kněží – jeho příbuzných:

TABULKA č. 3 Další kněží „Šorejsové“ působící v Litoměřické diecézi				
č.	<i>jméno a příjmení</i>	<i>datum a místo naroz.</i>	<i>kněžské svěcení</i>	<i>pozice a místo působení</i>
1.	Franz Šorejs	5. 5. 1807 Vyskeř	28. 8. 1832	děkan v Rožďalovicích
2.	Franz Šoreys	8. 1. 1826 Vyskeř	25. 7. 1852	děkan v Českém Dubu
3.	Václav Šorejs	27. 7. 1838 Vyskeř	27. 7. 1865	farář v Bystřici u Libáně
4.	Josef Šorejs	27. 7. 1871 Vyskeř	7. 7. 1895	kaplan Libochovicích, později vlastní kaplan sester Boromejek na Mělníku
5.	Jaroslav Šorejs	7. 10. 1886 Český Brodec	17. 7. 1910	katecheta v Brandýse a Staré Boleslavi.

³¹¹ tamtéž, str. 296.

³¹² SOkA Mělník, Fú.Liběchov: Viz sbírka ohlášek.

³¹³ Viz OrdList: r. 1920, str. 1021.

³¹⁴ Viz tamtéž, r. 1919, str. 945.

³¹⁵ Catalogus: r. 1800 – r. 1935

Celkem tedy šest kněží z rodu Šorejsů působilo v litoměřické diecézi. Nevadí, že přesně nevíme v jakém příbuzenském poměru vůči sobě byli, sama skutečnost jejich existence svědčí o kvalitě onoho rodu, o výchově a zbožném životě rodiny a zároveň je důkazem nezměrného Božího požehnání.

Jeho současník Adolf Čondl, řídicí učitel měšťanské školy v Liběchově, píše o Šorejsovi ve svém spisku Liběchov a okolí: „jako vzorný český kněz vykonával vždy svědomitě a nezištně nejen svůj úřad, ale staral se zejména v dobách předválečných a válečných, i o potřeby českého lidu liběchovského.“³¹⁶ Skutečným zhodnocením jeho života a kněžské práce je však tento jeho vlastní zápis v liběchovské memorabilii: „Dne 11. května 1934 slavil zdejší beneficiat jubileum svého padesátiletého kněžství, což proti výslovnému přání jubilára oslavili Češi i Němci s takovou upřímnou oddaností, že tato nelíčenost zanechala u jubilanta nejmocnější dojem. Co nejvíce jej dojalo, byla ta událost, že nejdůstojnější pan biskup, jenž právě ve zdejším vikariátě visitoval a biřmoval, na své zpáteční cestě do Litoměřic v Liběchově vystoupil a jubilantu popřál.“³¹⁷ Svůj poslední záznam ve farní pamětnici shrnuje a zakončuje jedinou větou: „To jest koruna všech vyznamenání ku konci života kněžského.“³¹⁸

Václav Josef Šorejs, římskokatolický kněz, Čech a místní buditel, promotor církevního zpěvu, osobní děkan, konsistorní rada, biskupský notář a IX. farář liběchovský, zakončil svou životní pouť dne 20. března 1935, kdy odevzdal duši Stvořiteli ve věku 75 let. Šorejsův nástupce, farář Josef Pekař, činí do memorabilie tento zápis: „Dne 20. března 1935 zemřel dlouholetý zdejší farář a osobní děkan Václav Šorejs, který zde působil 45 roků. Byl pohřben za veliké účasti lidu i duchovenstva dne 23. března 1935.“³¹⁹ A po roce zápis pokračuje: „Vděční farníci postavili zemřelému panu děkanovi krásný pomník v ceně 10.000 Kč, většinou naň přispěli a hrob jeho bývá stále zdoben a navštěvován. Pomník postaven v květnu roku 1936.“³²⁰

A tak se stalo, že víra a láska vložené Šorejsem do srdcí farníků, dokázaly ještě jednou, naposledy před II. světovou válkou, utišit národnostní rozepře a spojit místní Čechy i Němce ke společnému dílu, k postavení pomníku na poděkování svému faráři.

---

³¹⁶ ČONDL: op. cit., str. 13–14.

³¹⁷ Memorabilie: str. 341.

³¹⁸ Tamtéž, str. 341.

³¹⁹ Tamtéž, str. 341.

³²⁰ Tamtéž, str. 342.

8. ZÁVĚR

Pohybovali jsme se v období, kdy v Liběchově znovu sílí protikatolické agitování protestantských pastorů. To však, přes veškerou podporu ze strany majitelů panství a zámeckých úředníků, nenachází podstatného ohlasu. Odpadlictví proniká mezi místní jen pomalu. I početná evangelická komunita na Vehlovicích se postupně vytrácí. Více než náboženské spory, prožívala obec spory národnostní.

Liběchov je zvláštní tím, že jím vede česko-německá jazyková hranice mezi vnitrozemím a příhraničím, tzv. Sudety. Obec Vehlovice z jedné strany Liběchova je obcí ryze českou a Tupadly, obec na druhé straně, jsou ryze německé. V Liběchově té doby se obě národnosti mísí, s převahou Němců.

Farníci ve zdejších kostele znali jak německá, tak česká kázání, ale s příchodem nového faráře se zavádí český zpěv i o některých nedělích a svátcích, což do té doby nebylo. Ne snad, že by se zde česky nemluvilo a nezpívalo, ale české zpěvy tu nejspíše zaznívaly pouze v týdnu a při některých odpoledních pobožnostech. I přes svůj unáhlený a poněkud nepromyšlený úvod farář neustoupil a trpělivým působením dokázal mezi farními obcemi uzavřít takovou dohodu, že jeho i sebe navzájem obě národnosti plně respektovaly.

Pád monarchie a nastolení republiky zde nebylo prožíváno nijak vášnivě. Farnost se lehce přizpůsobila a nedávné bohoslužby za císařovu rodinu byly nahrazeny bohoslužbami za blaho nové republiky. Všeobecné poválečné odsuzování katolíků sem proniklo pouze okrajově a po několika pokusech zapadlo. Česká menšina se sice odvažuje větších kroků a snaží se do svého politického života zapojit i faráře, ale neukázalo se to šťastným cílem. Farář musel zůstat nestranný. Nakonec řízení obce zůstává v německých rukou až do konce II. války.

Touha po Bohu nachází u zdejších farníků své vyjádření nejenom v účasti na mši svaté, ale také ve všeobecně přijímané a opravdu žité lidové zbožnosti. Zbožnost a misionářské nadšení církve a úsilí o pomoc bližním je zde velmi podporováno. Nejenom oslavami, modlitbami a konáním sbírek, ale pod vedením faráře vyústilo v založení adoračního spolku a místní charitní stanice.

Význam IX. liběchovského faráře Václava Josefa Šorejse, jako českého buditele, jistě přesahuje jeho místní působení. Je příkladem tradičního venkovského kněze, který je farníky ctěn jako přirozený vůdce. V jeho životě, právě tak jako v životě jeho současníků,

se promítají všechny dějinné události. V nelehké situaci národnostního a světonázorového boje zůstal spravedlivým pastýřem všem lidem, bez rozdílu. Svou prací navázal na slavné předchůdce v úřadě liběchovských farářů a dále budoval křesťanství v srdcích zdejších farníků. Jim věnoval celý svůj kněžský život.

Šorejsovou smrtí uprázdněné místo liběchovského faráře bylo opět obsazeno českým knězem. To však již tvoří další kapitoly místní historie.

9. SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

zkratka: význam:

ACEL Acta curiae episcopalis litomericensis = Akta kurie Biskupství litoměřického

Catalogus Catalogus cleri = Katalog kněží (soupis farností a jejich duch.správců)

c. k. císařsko-královský; titul označující některé instituce, především státní

dp. důstojný pán = zdvořilý titul vůči knězi

Kurendy Consistorial currenden = Konsistorní věstník

Memorabilie farní kronika, neboli pamětnice

M.S. Maria Saletta = označení člena řádu Panny Marie La Salettské (saletýni)

nejdp. nedůstojnější pán = zdvořilý titul vůči církevnímu hodnostáři

něm. německy

O.F.M. Ordo fratris minorum = označení člena řádu Menších bratří (františkáni)

O.Praem. Ordo Praemonstratensis = označení člena řádu premonstrátů

OrdList Ordinariats-Blatt, Ordinariátní list = věstník biskupství

P. Pater = otec; tehdy vyhrazený titul pro řeholní kněze

10. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

PRAMENY:

Archiv Římskokatolické farnosti Liběchov:

listiny:

= fond farní korespondence (neuspořádáno)

psané svazky (knihy):

= Geld-Rechnungs-Buch bei dem Libocher Gew.Brunnen Kapelle (1790 – 1937)

= Missae fundi religionis (1908 – 1938)

= Ohlašni kniha (1889 – 1900)

= Rechnung, der Pfarrkirche Sct. Galli in Liboch (1900 – 1936)

= Rejstřík hospodářský fary Liběchovské (z r.1931)

= Religionsveränderungen, 2. svazky (1830 – 1955)

= Seznam kaplí, soch a křížů farních osad Liběchovských roku 1903

Archiv Biskupství litoměřického:

listiny:

= archiv far I.: karton č. 72/182 Liběchov (inventáře a nadační listiny od r. 1725)

= fond korespondence biskupství: karton č.89/ r. 1892

psané svazky (knihy):

= Dioecesis Litomericensis Liber Ordinatorum ab Anno 1802

= fond duplikátů matričních zápisů: Liběchov (1700 – 1900)

= fond memorabilií: Liběchov: Memorabilienbuch der Pfarrei Liboch vom Jahre 1731

tisky (knihy):

= Almanach des katholischen Klerus Oesterreich-Ungarns für das Jahr 1912

= Catalogus cleri (1800 – 1935)

= Consistorial currenden (1881 – 1900)

= Katalog litoměřické diecéze AD 1997

= Ordinariátní list (1900 – 1935)

= Orts-Repetitorium für das Königreich Böhmen. Praha 1893

Spisovna právního oddělení Kurie Biskupství litoměřického:

= fond majetkové dokumentace farností: Liběchov

= fond korespondence farností: Liběchov

Státní okresní archiv Mělník:

fond č. 278: Farní úřad Liběchov

listiny:

= karton č.1 (neutříděné žádosti o matriční výtahy)

= karton č.2 (neutříděná korespondence a jiné listiny)

psané svazky (knihy):

= Firmungs-Protokoll vom Jahre 1878 bis 1925, 1934

= Persolwierung-Buch anfangend vom Jahre 1894 – 1935

= Pfarr-Libocher-Kirchenrechnungsbuch begammen mit dem Jahre 1898

(zahrnuje roky 1837 – 1870 a 1876 – 1880)

= Predigt-Verzeichnis-Buch vom Jahre 1877 (1877 – 1914)

= Účet farního kostela sv.Havla v Liběchově (1925 – 1935)

tzv. SOUBOR OHLÁŠEK /řazeno chronologicky/ :

= Ordo Divinorum Germanice ac bohemicie promulgandus vom Jahre 1832 – 1835

= Verkündigungsbuch der Gottesdienst vom Jahre 1836 bis Jahre 1841

= Promulganda (1841 – 1870) /rozpadlé svazečky listů/

= Kniha ohlášek (1870 – 1888)

= Ohlášky (1901 – 1914)

= Liběchov A.D.N.J.CH. 1915 (1915 – 1932)

LITERATURA:

Citovaný historický místopis:

BERNAU Friedrich: Der politische Bezirk Dauba. Česká Lípa 1888

BÍLEK Miloš: Štětská historie. Mělník 2002

BROSCHÉ Wilfried a kolektiv: Leitmeritz und das böhmische Mittelgebirge. Fulda 1994

ČONDL Adolf: Liběchov a okolí. Mělník 1930

HANZAL Josef: Liběchov osvícenský a romantický, in: Středočeský sborník historický č. 14, ročník 1979, str. 187 – 196

KASTNER Quido: Liběchov, kulturní a sociologická anamnéza, in: Veřejná správa. Týdeník vlády České republiky č. 37, ročník 2001

Další citovaná literatura, encyklopedie, příručky a sborníky:

- BUBEN Milan M., POKORNÝ Pavel R., ČECH Zdirad J.K.: Encyklopedie českých a moravských sídelních biskupů. Praha 2000
- ČAREK Jiří: Městské znaky v českých zemích, heslo Liběchov. Praha 1985
- GALANDAUER Jan: Karel I., poslední český král. Praha 1998
- HERRE Franz: Císař František Josef I., jeho život-jeho doba. Praha 1998
- KADLEC Jaroslav: Dějiny katolické církve. Olomouc 1993
- KOLÁČEK Karel: Vznik a vývoj starokatolického hnutí na území severních Čech do roku 1946. Brno 2006
- KUBALÍK Josef: České křesťanství. Praha 1947
- KUČA Karel: Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, heslo Liběchov, str. 421 - 425. Praha 2002
- KULDA B.M.: Kaleidoskop, příležitostné verše během půlstoletí minulého. Praha 1898
- MACEK Jaroslav: Biskupství litoměřické. Kostelní Vydří 2005
- MAREK Pavel: Arcibiskup pražský prof. dr. František Kordač. Nástin života a díla apologety, pedagoga a politika. Olomouc 2005
- MARTINOVÁ Anna: Zápis z rodinné kroniky A. Martinové z Bechlína, in: Podřipsko. Vlastivědný sborník č.8/2, ročník 1998, str. 127 – 129
- MISSALE ROMANUM, Řím 1913
- NEUNER Petr: Laici a klérus. Praha 1997
- PERNES Jiří: České dějiny v datech. Praha 1998
- POCHE E. a kolektiv: Umělecké památky Čech, 2.díl K/O, heslo Liběchov. Praha 1978
- RÁČEK Blažej: Československé dějiny. Praha 1948
- SPISAR Alois: Ideový vývoj církve československé. Praha 1936
- ŠŤOVÍČEK Jan: Podřipsko na Jubilejní výstavě 1891, in: Podřipsko. Vlastivědný sborník č. 5, ročník 1995, str. 85 –92
- ZLÁMAL Bohumil: Příručka českých církevních dějin, (svazky IX. a X.) CMBF Olomouc 1970

Sdělení:

Sdělení liběchovského kronikáře Ing. Josefa Janáčka ze dne 11. 10. 2006.

Interview:

Interview s Gertrudou Cedrychovou roz. Wernerovou. Liběchov 8. 5. 2006

11. SEZNAM PŘÍLOH A JEJICH VYOBRAZENÍ

příloha: název:

- I. Tabulka č. 1; Výstupy z církve katolické, Liběchov (1890 – 1935).
  - II. Tabulka č. 2; Biřmování v Liběchově (1878 – 1934).
  - III. Tabulka č.3; Další kněží „Šorejsové“ působící v Litoměřické diecézi
  - IV. Liběchov, panorama s místními kostely.
  - V. Tupadly, žáci místní obecné školy s farářem Šorejsem (1920).
  - VI. Liběchov, průčelí farního kostela sv.Havla.
  - VII. Liběchov, pohled do interieru farního kostela.
  - VIII. Liběchov, kostelík sv. Ducha s kaplemi Křížové cesty.
  - IX. Liběchov, Šorejsův hrob na hřbitově.
  - X. Liběchov, Ohlašní kniha (1889 – 1900),
ukázka ozdobné předsádky.
  - XI. Liběchov, Ohlašní kniha (1889 – 1900),
ukázka zápisu nedělních ohlášek.
  - XII. Liběchov, Memorabilie (1731 – 1946),
ukázka pamětního zápisu.
  - XIII. Liběchov, lístek s ohlášením postu,
sepsaný farářem A. Albertem v r. 1890.
  - XIV. Poloha Liběchova, výřez z mapy ČR.
  - XV. Sdělení liběchovského kronikáře Ing. Josefa Janáčka ze dne 11. 10. 2006.
  - XVI. Interview s pí. G. Cedrychovou ze dne 8. 5. 2006.
-

příloha I.

Tabulka č.1; Výstupy z církve katolické, Liběchov (1890 – 1935);
umístěna v textu na str. 20

příloha II.

Tabulka č. 2; Biřmování v Liběchově (1878 – 1934);
umístěna v textu na str. 31

příloha II.

Tabulka č. 3; Další kněží „Šorejsové“ působící v Litoměřické diecézi;
umístěna v textu na str. 50